

TARTU ÜLIKOOL  
ÕIGUSTEADUSKOND TALLINNAS

Eraõiguse instituut

Heldin Toomingas

**PÄRANDVARA INVENTUURI LÄBIVIIMINE KOHTUTÄITURI BÜROOS**

Bakalaureusetöö

Juhendaja  
vandeadvokaat Ivo Mahhov

Tallinn 2013

## SISUKORD

SISSEJUHATUS .....	3
1. PÄRIMINE. PÄRANDVARA MÕISTE JA PÄRANDI VASTUVÕTMINE INVENTUURI SOODUSTUSEGA .....	6
1.1 Pärimine .....	6
1.2 Pärandvara mõiste .....	9
1.3 Pärandi vastuvõtmine inventuuri soodustusega .....	9
1.3.1 Inventuuri läbiviimine pärija taotlusel .....	11
1.3.2 Inventuuri läbiviimine pärandi hoiumeetmete rakendamisel .....	12
2. NÕUETE ESITAMINE. KOHTUTÄITURI PÄDEVUS TEABE KOGUMISEL JA KONTROLLIMISEL .....	17
2.1 Nõuete esitamine pärandvara inventuuri läbiviimisel .....	17
2.2 Kohtutäituri pädevus teabe kogumisel ja kontrollimisel .....	20
2.2.1 Välisriigis oleva vara ning nõuete esitamine inventuuri läbiviijale .....	26
2.3 Pärandvara nimekirja kantavad andmed .....	27
3. VASTUTUS NIMEKIRJA ÕIGSUSE EEST. KOHTUTÄITURI TASU PÄRANDVARA INVENTUURI LÄBIVIIMISE EEST .....	32
3.1 Info andmine menetlusosalistele .....	32
3.2 Vastutus pärandvara nimekirja õigsuse eest .....	33
3.3 Kohtutäituri tasu pärandvara inventuuri läbiviimise eest .....	35
KOKKUVÕTE .....	39
SUMMARY .....	41
LÜHENDID .....	44
KASUTATUD KIRJANDUS .....	45
NORMATIIVMATERJAL .....	46
KASUTATUD KOHTULAHENDID .....	47
KASUTATUD MUU MATERJAL .....	47
LIHTLITSENTS LÕPUTÖÖ REPRODUTSEERIMISEKS JA LÕPUTÖÖ ÜLDSUSELE KÄTTESAADAVAKS TEGEMISEKS .....	48

## SISSEJUHATUS

01. jaanuaril 2009. jõustunud pärimisseadus<sup>1</sup> tõi õigusmaastikul kaasa pärandi vastuvõtmise põhimõtetes suure muutuse, nimelt asendati pärandi vastuvõtusüsteem loobumissüsteemiga. Uus pärimisseadus tõi endaga kaasa ka muid, väiksemaid pärandi vastuvõtmist reguleerivaid, kuid pärija jaoks mitte sugugi vähem olulisi muudatusi. Nimelt muudeti pärandi inventuuri tegemise korda.

Vara mõiste on defineeritud tsiviilseadustiku üldosa seaduses<sup>2</sup> mis ütleb, et vara on isikule kuuluvate rahaliselt hinnatavate õiguste ja kohustuste kogum. Pärandvara koosneb pärandi avanemise ajal pärandajale kuulunud õigustest ja kohustustest. Olukorras, kus pärandvara on koormatud võlgadega ning pärandvarast nõuete täitmiseks ei piisa, on pärijate jaoks oluline teada, kas ja kuidas on neil võimalik oma vastutust pärandaja võlgade eest piirata.

01.01.2009 jõustunud pärimisseaduses on pärandvara inventuuri läbiviimisel seatud kohustatud isikuks kohtutäitur. Kohtutäituritele on selle muudatusega pandud nii pärijate kui ka pärandaja võlausaldajate huve silmas pidades väga vastutusrikas kohustus.

Töötades kohtutäituri büroos, olen kokku puutunud pärandvara inventuuri läbiviimisega seotud praktiliste probleemidaga ning pärandvara nimekirja koostamisega seotud oluliste küsimustega. Olen seisukohal, et pärimisseaduse ega muud pärandvara inventuuri läbiviimist reguleerivad rakendussätted ei ole üheselt arusaadavad või ei ole üldse käsitlemist leidnud.

Pärimine ei ole hetkesündmus, vaid protsess, mis kestab kuid või isegi aastaid. Pärandi pärijale ülemineku korraldamiseks on vaja lisaks materiaalõiguse normidele ka piisavalt täpseid ning toimivaid menetluslikke norme.<sup>3</sup>

01.01.2009 jõustunud seaduse üks eesmärkidest oli täpsustada inventuuri läbiviimise korda, sest eelmises redaktsioonis sisalduv regulatsioon inventuuri läbiviimise kohta oli väga üldine, sisaldas lünki, küsitavusi ning ei andnud täpset vastust küsimusele, millisel viisil teatud

---

<sup>1</sup> Pärimisseadus. – RT I 2008, 7, 52 ... RT I 2010, 38, 231.

<sup>2</sup> Tsiviilseadustiku üldosa seadus – RT I 2002, 35, 216 ... RT I, 06.12.2010, 12.

<sup>3</sup> U. Liin. Pärandi üleminek pärijale: vastuvõtusüsteem versus loobumissüsteem. – Juridica 2003, nr 1, lk 56.

inventuur vabastab pärija kohustusest tasuta pärandvaraga seotud kohustused ka oma vara arvel.<sup>4</sup>

Justiitsminister Märt Rask tõi 1996. aastal jõustunud pärimisseaduse ühe kitsaskohana välja just pärandvara inventuuri puuduliku reguleerituse ning vastutuse küsimuse, kui inventuuri tegemisel osa pärandvarast kahe silma vahele jääb või hoopiski haihtub.<sup>5</sup>

Kohtutäituri ametitöingute efektiivsuse ja tõhususe eelduseks on selge, normeeritud seadusandlus.<sup>6</sup> Kuna seadusandluses ei ole pärandvara inventuuri tegemise protsess ning toimingud tehtud muudatustele vaatamata piisavalt reguleeritud, otsustasin oma bakalaureusetöö kirjutada pärandvara inventuuri läbiviimisega seonduvatest praktilistest probleemidest kohtutäituri pilgu läbi.

Käesoleva töö eesmärk on vaadelda kehtivat pärimisseaduse regulatsiooni inventuuri läbiviimise seisukohast, leida üles seaduses sisalduvad kitsaskohad ning pakkuda välja lahendusi nende ületamiseks. Töös uuritakse kohtutäituri pädevust ning võimalusi viia kehtiva normistiku piires läbi inventuur, mille tulemus täidaks eesmärki täitev ehk pärandaja varast oleks inventuuri akti näol koostatud nõuetekohane nimekiri.

Jagan Kaja Lilloja seisukohta, et pärandi inventuuri läbiviimisega seotud korralduslik pool on puudulikult reguleeritud<sup>7</sup> ning kohtutäituri ei ole pädevust, et teha seaduses ettenähtud inventuuri akti koostamiseks vajaminevaid sisulisi toiminguid.

Bakalaureusetöös on kasutatud analüütilist uurimismeetodit, kasutades seejuures teoreetilisi materjale ning autori tööalaseid kogemusi inventuuri läbiviimisel. Töös on kasutatud eesti- ja saksakeelset õiguskirjandust, ajakirjas *Juridica* avaldatud artikleid ning temakohast kohtupraktikat.

Pärandi inventuuri teemat on eelnevalt oma magistritöös käsitlenud Kaja Lilloja. Oma töös jõudis K. Lilloja järeldusele, et inventuuri tegemine pärandvara hoolduse käigus ei ole sama

---

<sup>4</sup> Pärimisseaduse eelnõu (56 SE I) seletuskiri. Arvutivõrgus: [www.riigikogu.ee](http://www.riigikogu.ee). 05.02.2013, lk 25.

<sup>5</sup> Justiitsminister Märt Raski kõne pärimisseaduse muutmise seaduse eelnõu esimesel lugemisel Riigikogus 09.10.2002.– Riigikogu 09.10.2002.a. stenogramm. Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?op=steno&stcommand=stenogramm&date=1034157600#pk2000009149> (13.03.2012).

<sup>6</sup> A. Uzelac. Improving Efficiency of Enforcement Proceedings. Recommendation on enforcement of the Council of Europe and its relevance for transition countries, 2004. Arvutivõrgus: [http://alanuzelac.from.hr/pubs/B20Tempus\\_improving\\_eff.pdf](http://alanuzelac.from.hr/pubs/B20Tempus_improving_eff.pdf). 15.02.2013, lk 8.

<sup>7</sup> K. Lilloja. Pärandi inventuur. Magistritöö: Tartu 2012, lk 5, lk 36.

õigusliku tähendusega nagu pärija vastutuse piiramise korral. Käesolev töö annab vastuse, millised õiguslikud tagajärjed on hoolduse raames koostatud pärandvara inventuuri nimekirjal.

K. Lilloja ning bakalaureusetöö autor hindavad üleskutsemenetluse võimalikku ebapiisavust pärandaja kohustuste väljaselgitamisel. Käesolevas töös on lisaks eelnevale käsitletud üleskutsemenetluse tähtsust võlausaldajate nõuete rahuldamise seisukohalt.

Mõlemas lõputöös on tõdetud, et notaril ja kohtutäituril on seadusest tulenevalt samaväärsed volitused välja selgitada pärandajale kuuluvad õigused ja kohustused. Tööde autoritel puudub ühine nägemus olukorra lahendamiseks, mistõttu on väljapakutud lahendusettepanekud vastandlikud.

Mõlemas töös käsitletakse kohtutäituri tasustamise temaatikat, analüüsitakse kohtutäituri pädevust ning volitusi kohtutäiturile esitatud andmete sisuliseks kontrollimiseks ning jõutakse järeldustes erinevatele seisukohtadele.

Käesolev töö on jaotatud kolmeks peatükiks, mis omakorda jagunevad alateemadeks.

Esimese peatüki eesmärk on anda ülevaade pärimisest ja pärandi inventuuri vajalikkusest, käsitletakse pärija poolt inventuuri soodustusega pärandi vastuvõtmise ja pärandvara hoolduse korral läbiviidava inventuuri võimalikkust ja tagajärgi ning avatakse pärandvara mõiste. Töö autor lähtub hüpoteesist, et pärija taotlusel ja pärandvara hoolduse käigus läbi viidava pärandvara inventuuri õiguslik tähendus on erinev.

Teises peatükis vaadeldakse pärandvara inventuuri käigus esitatavaid nõudeid, hinnatakse kohtutäituri pädevust esitatud andmete kontrollimiseks ja õigusliku garantii olemasolu pärandvara inventuuri seisukohalt oluliste andmete saamisel. Nimelt on töö autor seisukohal, et seadusandja poolt kohtutäiturile antud ülesannete tagamiseks puuduvad meetmed.

Siin analüüsitakse inventuuri käigus esitatud nõuete ning muul viisil inventuuri tegijale teatavaks saanud nõuete vahekorda ning võlausaldajatele tulenevaid tagajärgi.

Kolmandas peatükis analüüsitakse vastutuse küsimust pärandvara inventuuri läbiviimisel ning käsitletakse inventuuri tegemise eest ette nähtud tasu sissenõudmisel tekkinud probleeme. Kehtiva pärimisseaduse regulatsiooni kohaselt toimub kohtutäituri tasu maksmine pärandvara arvelt, nii on võimalikud juhused, kus pärandvara puudub või ei ole piisav kohtutäituri tasuotsuse täitmiseks. Selles peatükis antaksegi ülevaade olukordadest, kus võib inventuuri tegija töö eest tasustamata jääda, ning tehakse ettepanekuid olukorra lahendamiseks.

# 1. PÄRIMINE. PÄRANDVARA MÕISTE JA PÄRANDI VASTUVÕTMINE INVENTUURI SOODUSTUSEGA

## 1.1 Pärimine

Pärimisõigus on õigusriigis omandiõiguse juurde kuuluv õigus, mis tähendab füüsilise isiku õigust pärandada oma vara sellele, kellele ta soovib, ning pärijate õigust saada pärandatud vara omanikuks.<sup>8</sup>

Ajalooliselt on pärimisõigus tekkinud sugukonna lagunemisel, perekonna ja eraomandi tekkimisel.<sup>9</sup> Pärimisõigus on olulisel määral seadusega kujundatud ja kujundatav õigus, mistõttu on seadusandjal küllaltki suur vabadus neid reegleid kehtestada<sup>10</sup> ning ilma õigusliku regulatsioonita, mis garanteerib isikule õiguse pärida, ei ole võimalik seda õigust teostada.<sup>11</sup>

Kõik avalik-õiguslike ülesannete täitjad peavad lähtuma seaduslikkuse põhimõttest kogu oma tegevuses, mitte ainult üksikisikut koormavate aktide ja toimingute puhul.<sup>12</sup> Kuigi avalik võim on kohustatud tegutsema ka olukorras, kus asjas tähtsust omavad asjaolud ei ole täpselt teada, tuleks menetlus läbi viia eesmärgipäraselt ja efektiivselt, samuti võimalikult lihtsalt ja kiirelt, vältides üleliigseid kulutusi ja ebameeldivusi isikutele.<sup>13</sup>

Pärimine on isiku surma korral tema vara üleminek teisele isikule. Seega on pärimine üks viis vara omandada, mis erineb aga teistest vara omandamise viisidest eelkõige selle poolest, et pärimisel toimub omandi üleminek ainult seoses pärandaja surmaga.<sup>14</sup>

01.01.2009 jõustunud pärimisseaduse muudatustega mindi Eestis kehtinud pärandi vastuvõtusüsteemilt üle pärandi loobumissüsteemile. Loobumissüsteemi nimetatakse pärandi iseenesliku vastuvõtmise süsteemiks. Selles süsteemis langeb pärandi avanemine kokku pärandi vastuvõtmega, st pärand kuulub juba selle avanemise hetkest pärijatele, sõltumata

<sup>8</sup> R. Maruste. Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja -vabaduste kaitse. Tallinn: Juura 2004, lk 483.

<sup>9</sup> E. Ilus. Rooma eraõiguse alused. Toim Heiki Pisuke. Tallinn: AS Kirjastus Ilo 2001, lk 173.

<sup>10</sup> T. Annus. Riigiõigus. Tallinn: Juura 2006, lk 343.

<sup>11</sup> Eesti Eesti Vabariigi põhiseadus: komm vlj. 3. vlj. Tallinn: Juura 2012, lk 402.

<sup>12</sup> R. Maruste. Põhiseadus ja selle järelevalve. Tallinn: Juura 1997, lk 73

<sup>13</sup> R. Annus. Uurimispehimoete haldusmenetluses. – Juridica 2008, nr 7, lk 501.

<sup>14</sup> E. Grünberg. Pärandi vastuvõtmine ja selle vormistamine. – Juridica 2001, nr 10, lk 1.

nende tahteavaldusest või vastuvõtuaktist,<sup>15</sup> vahetult ja otsekohe seaduse alusel.<sup>16</sup> See ei tähenda pelgalt kohustuste täitmise talumist pärandvara osana, vaid universaalõigusjärgluse põhimõtte kohast ja täielikku võlgniku positsiooni üleminekut.<sup>17</sup>

Vahetul, seaduse alusel toimuval üleminekul käsitletakse üksikuid pärandvara hulka kuuluvaid esemeid kui ühte tervikut.<sup>18</sup>

Pärimisseaduse kohaselt lähevad pärandaja õigused ja kohustused pärijatele üle tagasiulatuvalt pärandi avanemise hetkest.<sup>19</sup> Sama on ära märkinud ka Riigikohus oma 05.11.2008 lahendis nr 3-2-1-86-08, milles öeldakse, et kuigi pärimisseadusest ei tulene otseselt, millisest ajast läheb pärandaja vara pärijale üle, leiab kollegium pärimisseaduse mõttest tulenevalt, et pärandaja surma korral läheb pärandvara hulka kuuluvate esemete omand pärandi vastuvõtnud pärijale üle tagasiulatuvalt alates pärandi avanemise ajast, s.o alates pärandaja surmapäevast.<sup>20</sup>

Kuna pärija on automaatselt pärandi avanemise korral pärandaja vara ning kohustuste kandja,<sup>21</sup> olenemata pärija tahtest, on seadusandja andnud võimaluse pärijal vabaneda pärandist loobumise teel või pärandi vastuvõtmisel piirata vastutust pärandvara ulatuses.

PärS § 121 kohaselt on potentsiaalselt pärima õigustatud isikul õigus saada andmeid pärandvara koosseisu, testamendi ja pärimislepingu sisu kohta nii kohtult, notarilt kui ka kõikidelt isikutelt, kelle valduses on pärandvara, testament või pärimisleping. Seega võib iga pärima õigustatud isik enne pärandi vastuvõtmist või sellest loobumist lasta koostada täieliku nimekirja kõikidest pärandisse kuuluvatest õigustest, nõuetest ja kohustustest.<sup>22</sup> Selle nimekirja alusel on võimalik pärijal otsustada, kas võtta pärand vastu, teha seda taotledes pärandvara inventuuri või pärandist loobuda.

Pärimisest loobumise õigus on igal tulevasel testamendijärgsel, pärimislepingu alusel või seadusjärgsel pärijal, v.a riigil ja pärijatel, kes on pärandi vastu võtnud. Pärandist loobuda on

---

<sup>15</sup> E. Grünberg (viide nr 14), lk 1.

<sup>16</sup> U. Liin (viide nr 3), lk 47.

<sup>17</sup> D. Leipold. Erbrecht. Grundzüge mit Fällen und Kontrollfragen. 12.,neubearb. Auflage, 1998, lk 239.

<sup>18</sup> M. Zimmer, A. Kersten, T. Krause. Handbuch für Notarfachangestellte. 2., neubearb. U. aktualisierte Aufl. Neuwied; Kriftel: Luhterhand 2002, lk 258.

<sup>19</sup> I. Mahhov. Pärimise käik uues pärimisseaduse eelnõus. – Juridica 1995, nr 7, lk 291.

<sup>20</sup> RKTko 5.11.2008, 3-2-1-86-08, p 8.

<sup>21</sup> L. Pohlak. Nõudeõiguste ja võlgade üleminek seaduse alusel. – Juridica 1997, nr 3, lk 110.

<sup>22</sup> U. Liin. Pärimisõigus. Tallinn: Kirjastus Ilo 2005, lk 203.

võimalik üksnes tervikuna, st pärandit ei saa vastu võtta või sellest loobuda osaliselt.<sup>23</sup> Riigil ja kohalikul omavalitsusel kui seadusjärgsel pärijal õigus pärandist loobuda puudub (PärS § 125 lg 1), mistõttu vastutab ta pärandil lasuvate võlgade eest pärandvara ulatuses. Pärandist loobuja kaotab tagasiulatavalt pärandi avanemisel omandatud õigusliku seisundi ning pärandi üleminek temale loetakse mittetoimunuks.<sup>24</sup> Pärandist loobumise tähtaeg on tulenevalt PärS § 119 lg 1 kolm kuud alates ajast, millal pärija saab teada või peab teada saama pärandaja surmast ning oma pärimisõigusest.

Pärandi võlausaldajate huve kaitseb PärS §-s 126 antud õigus nõuda võla tasumist selle pärandvara arvel, millest võlgnik loobunud on.<sup>25</sup> Lisaks eeltoodule kaitseb võlausaldajaid ka põhimõtte, et kaaspärijate korral kehtib nende seotus ühisomanikena, mistõttu on vara jagamine kaaspärijate vahel enne võlausaldajate nõuete rahuldamist pärandi arvel raskendatud. Pärandvara valitsevad ja käsutavad kaaspärijad ühiselt, eesmärgiga hoida ära pärandvara hulka kuuluvate esemete eraldamine pärandvarast, mis võiks kaasa tuua võlausaldajate huvide kahjustamise.

Saksa õiguskirjanduses märgitakse, et pärijate ühisus tekib seaduse alusel, mitte osapoolte kokkuleppel<sup>26</sup> ning pärandvara läheb jagamatult üle kõigile kaaspärijatele, moodustades pärija isikliku vara kõrval nn erivara.<sup>27</sup>

Õiguse pärandist loobuda kaotab pärija pärandi vastuvõtmisega (PärS § 116 lg 2). Kui pärija on pärandi vastu võtnud, on tal võimalus pärandil lasuvate kohustuste eest oma isiklikku vastutust piirata (PärS § 143 lg 1). Pärijal on nimelt õigus nõuda pärandvara inventeerimist. Inventuuri soodustusega pärimiseks tuleb pärijal esitada notarile nõue pärandvara inventuuri läbiviimiseks (PärS § 137 lg 2) kolme kuu jooksul pärast seda, kui pärija sai teda või oleks pidanud teada saama pärandvara ebapiisavusest kohustuste täitmiseks.

Pärimisseaduse eelnõu seletuskirja kohaselt on vastutuse piiramise eelduseks siiski inventuuri tegelik läbiviimine, mitte lihtsalt selle nõudmine.<sup>28</sup>

---

<sup>23</sup> E. Silvet, I. Mahhov. Kuidas pärida ja pärandada. Tallinn: Juura, Õigusteabe AS 1997, lk 67.

<sup>24</sup> H. Brox, Pärimisõigus, 19. tr. Tallinn 2003, lk 157, äärenr 308.

<sup>25</sup> RKTko 25.05.2010 3-2-1-41-10, p 11.

<sup>26</sup> H. Koziol, R. Welser. Grundriss der bürgerlichen Rechts. Band 2. 12. Neubearb. Auflage. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung 2001, lk 534.

<sup>27</sup> D. Leipold (viide 17), lk 247.

<sup>28</sup> Seletuskiri eelnõule 56 SE I (viide nr 4), lk 28.



## 1.2 Pärandvara mõiste

Pärimisseaduse § 2 kohaselt on pärand pärandaja vara. Vara mõiste hõlmab nii asju kui ka õigusi ja kohustusi.<sup>29</sup> Pärandiks ei ole aga pärandaja õigused ja kohustused, mis seadusest tulenevalt või oma olemuselt on lahutamatult seotud pärandaja isikuga (PärS § 2). Seega nimetatakse pärandiks pärandaja vara, mis tema surma korral läheb üle pärijale või pärijatele. Sageli nimetatakse pärandit ka pärandvaraks.<sup>30</sup>

Mõistet pärand kasutatakse Hans Broxi tõlgenduse kohaselt pigem siis, kui tegu on pärandatud vara ja uue õigus kandja suhtega, ja pärandvara mõistet siis, kui vaatluse all on vara koosseis.<sup>31</sup>

Pärand moodustub enamjaolt päritavatest varalistest õigustest. Varalised õigused ei ole alati päritavad, esineb varalisi õigusi, millest tulenevad õigused ja kohustused lõppevad pärandaja surmaga. Eelkõige siis, kui kohustust ei saa täita surnud isiku osavõtuta või tuli täita isiklikult pärandajale.<sup>32</sup> Isikuõigused seevastu ei lähe üldjuhul pärandajale üle.

## 1.3 Pärandi vastuvõtmine inventuuri soodustusega

Pärandi omandamise ühendatakse üheks varakogumiks kaks varakogumit: pärandaja vara ja pärija vara. Pärija vastutab seega nii pärandaja kui ka oma võlgade eest. Kui pärandil lasuvate võlgade eest vastutab pärija ka oma isikliku varaga on tegu pärija piiramatu vastutusega.<sup>33</sup>

Kui pärandvarast ei piisa pärandaja kõigi kohustuste täitmiseks ning ei ole tehtud pärandi inventuuri ega välja kuulutatud pankrotti, on pärija kohustatud täitma pärandaja kohustused ka oma vara arvelt.<sup>34</sup> Kellelegi ei saa vastu tahtmist peale suruda pärandaja vara või võlgu, mistõttu peab soodustatud isikul olema võimalus end pärandi eest kaitsta.<sup>35</sup>

---

<sup>29</sup> E. Silvet. Pärimisseaduse eelnõu põhijoontest. – Juridica 1995, nr 7, lk 283.

<sup>30</sup> H. Brox (viide nr 24), lk 5, äärenr 10.

<sup>31</sup> Samas.

<sup>32</sup> Võlaõigusseadus. – RT I 2001, 81, 487 ... RT I, 08.07.2011, 21, § 186, p 7, 8.

<sup>33</sup> H. Brox (viide nr 24), lk 12, äärenr 26.

<sup>34</sup> H. Pevkur. Pärandit ei ole vaja karta. – MaksuMaksja 2008, nr 2, lk 2.

<sup>35</sup> H. Brox (viide nr 24), lk 153, äärenr 301.

Pärandil lasuvate kohustuste eest võib vastutust piirata pärandi ulatuseni, mille tulemusena toimub võlausaldajate nõuete täitmine üksnes pärandvara arvelt. Inventuuri soodustusega saab pärandi vastu võtta ainult pärida sooviv isik (PärS § 137 lg 1).

Inventuuri nõude esitamise võimalus on põhimõtteliselt ajaliselt piiramata, inventuuri nõue tuleb notarile esitada kolme kuu jooksul pärast seda, kui pärija sai või oleks pidanud teada saama asjaoludest, millest võib järeldada, et pärandvarast ei piisa pärandaja võlausaldajate nõuete rahuldamiseks (PärS § 137 lg 2).<sup>36</sup> Pärija võib inventuuri nõuda ka aastate pärast.<sup>37</sup> Seega ei pea pärija pärandi vastvõtmise üle otsustamisel ilmtingimata omama detailset ülevaadet kõikidest pärandvara hulka kuuluvatest asjadest, nõuetest ja kohustustest.<sup>38</sup> Pärijatel on aga siiski kasulik pärandvara koosseis võimalikult täpselt kindlaks teha, et saavutada võimalikult kiiresti selgus selles, kas ja kui palju kuulub pärandvara hulka kohustusi ja millised on nende täitmise tingimused.<sup>39</sup>

Kui pärijaid on mitu, vastutavad nad pärandiga seotud võlgade eest solidaarselt ja vastutuse piiramine ühe pärija poolt ei too automaatselt kaasa sama tagajärge ülejäänud pärijate jaoks. Kui inventuur on ühe pärija nõudel tehtud, kehtivad inventuuri tagajärjed kõigi pärijate suhtes, kes on nõudnud pärandi inventuuri (PärS § 139 lg 7).<sup>40</sup> Ainult see pärija, kes on pärandi vastu võtnud inventuurisoodustusega, võib keelduda nõuete rahuldamisest, kuid seda vaid ulatuses, mis ületab kogu pärandvara väärtust.<sup>41</sup> Pärandvara inventeeritakse üks kord ning inventuuri tulemusena saadud nimekiri ei kuulu muutmisele ilma mõjuva põhjuseta (PärS § 139 lg 7). Millised need põhjused on, õigusaktides kirjeldatud ei ole.

Seadusandja on piiranud pärijate isiklikku vastutust annaku täitmisel, st et kui pärandist annaku täitmiseks ei piisa, ei ole pärija kohustatud annakut täitma pärandvara ületavas osas ja ainuüksi annaku täitmise kohustuse pärast ei pea vastutust piirama ehk viima läbi pärandvara inventuuri.<sup>42</sup>

Eestis tähendab sarnaselt Saksa õigusega pärandi inventuur pärandvara nimekirja koostamist, kus on näidatud kõik pärandi avanemise ajal olemas olnud pärandi esemed ja pärandil lasuvad

---

<sup>36</sup> U. Liin (viide nr 22), lk 205.

<sup>37</sup> U. Liin. Uus pärimismenetlus – kuidas edasi? – Juridica 2009, nr 1, lk 30.

<sup>38</sup> T. Mikk. Pärimisõigus. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia 2012, lk 119.

<sup>39</sup> T. Mikk (viide nr 38), lk 86.

<sup>40</sup> T. Mikk (viide nr 38), lk 120; U. Liin (viide nr 22), lk 223.

<sup>41</sup> U. Liin (viide nr 22), lk 223

<sup>42</sup> T. Mikk (viide nr 38), lk 118.

kohustused<sup>43</sup> ning mis on koostatud koostöös selleks volitatud pädeva isikuga.<sup>44</sup> Kui Saksa õiguses koostatakse inventuuri nimekirjaga pärandikohtu kontrolli all, siis Eestis on inventuuri läbiviimine kohtutäiturite pädevuses (PärS § 112 lg 1).

Kuivõrd vastutuse piiramise eelduseks on nõuetekohane inventuuri läbiviimine, siis ei pruugi olukorras, kus kohtutäitur rikub menetluse käigus kehtivaid norme, näiteks ei avalda Ametlikes Teadaannetes üleskutsemenetluse kuulutust, vastutuse piiramist toimuda, olenemata sellest, et pärija nõudis inventuuri ning tegi kõikvõimaliku selle läbiviimiseks.

### 1.3.1 Inventuuri läbiviimine pärija taotlusel

Kui pärandvara passivad ületavad aktivad on pärijale kasulik, kui ta vastutab pärandvaral lasuvate kohustuste eest üksnes pärandvaraga, mitte oma isikliku varaga. Pärimisseaduses on antud pärijale võimalus pärandvara inventuuriga piirata vastutust pärandil lasuvate võlgade eest pärandvara ulatuses. Kui pärija ei kasuta seadusest tulenevat võimalust vastutuse piiramiseks, vastutab ta pärandil lasuvate kohustuste eest piiramatult, st nii pärandvara kui ka isikliku varaga (PärS § 130 lg 3).

Pärandi vastuvõtuks inventuuri soodustusega tuleb pärijal esitada notarile vastavasisuline nõue (PärS § 137). Peale inventuuri nõude esitamist määrab notar otsusega kohtutäituri, kes hakkab pärandi inventuuri läbi viima (PärS § 138) ning määrab samas ka inventuuri läbiviimiseks tähtaja, mis võib olla vahemikus 2–3 kuud. Kaalukal põhjendusel võib notar inventuuri tähtaega pikendada. Millised need kaalukad põhjused on, seadus ei reguleeri (PärS § 139 lg 4).

Notar esitab kohtutäiturile talle teada olevad inventuuri läbiviimiseks vajalikud andmed (PärS § 139 lg 2).<sup>45</sup>

Pärandvara inventuuri määramise otsus registreeritakse kohtutäiturimäärustiku<sup>46</sup> kohaselt kohtutäituri ametitegevuse raamatus kohtutäituri seaduses<sup>47</sup> sätestatud korras, st esitatud

<sup>43</sup> R. Hausmann, G. Hohloch (Hrsg). Handbuch des Erbrechts. Berlin: Erich Schmidt 2008, lk 1509.

<sup>44</sup> M. Siegmann. § 23. – S. Scherer (Hrsg). Münchener Anwaltshandbuch Erbrecht, 3. Aufl. 2010. Arvutivõrgus: [www.beck-online.de](http://www.beck-online.de) (19.04.2013).

<sup>45</sup> Infra, lk 20.

<sup>46</sup> Kohtutäiturimäärustik. – RTL 2009, 98, 1456 ... RT I 17, 01, 2012, 9.

avaldu registreeritakse ametitoiminguna ametitegevuse raamatus ning avatakse toimik. Kohtutäiturile on pärandvara inventuuri läbiviimine ametitoiminguna kohustuslik ning ametitoimingute läbiviimisest võib kohtutäitur keelduda ainult seaduses sätestatud juhtudel.

Pärandvara inventuuri läbiviimine on teatud juhtudel kohustuslik, nimelt siis, kui pärijaks on piiratud teovõimega isik, kohalik omavalitsus või riik (PärS § 136 lg 1). Riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse vastutusest juhul, kui pärandi inventuur tegemata jääb või ei tehta seda korrakohaselt, seaduses juttu ei ole.

Pärimisseaduse eelnõu autorite seisukoht on, et notar peab alati juhul, kui pärijaks on riik või kohaliku omavalituse üksus, korraldama pärandvara inventuuri läbiviimise. Seda ka siis, kui kohaliku omavalitsuse üksus või riik ise seda ei nõuagi.<sup>48</sup> Samuti on käesoleva töö autori arvates notari kohustus inventuuri määramiseks ilma taotlusteta sätestatud pärimisseadusest tulenevate notari ametitoimingute tegemise ja pärimisregistri pidamise korras,<sup>49</sup> nimelt § 16 lg 1 kohaselt määrab notar inventuuri, kui pärijaks osutub kohalik omavalitsus või riik.

Seaduslik esindaja vastutab isiklikult pärija nende kohustuste eest, mille täitmiseks pärandvarast ei jätkunud, kui ta ei ole piiratud teovõimega pärija huvides inventuuri taotlenud.<sup>50</sup>

Kohustus määrata inventuur alaealise pärija korral on leidnud kahesugust tõlgendamist. Ühe võimalusena rakendatakse analoogiliselt kohaliku omavalituse või riigi pärimisel kohustuslikus korras inventuuri määramist, ilma alaealise pärija seadusliku esindaja vastavasisulise taotluseta. Enam levinud on aga seisukoht, et alaealise pärima tulemisel ei ole seadusandja ette näinud inventuuri määramise kohustust, vaid vastutuse piiramise otsustamine on alaealise pärija seadusliku esindaja kohustus.

### **1.3.2 Inventuuri läbiviimine pärandi hoiumeetmete rakendamisel**

Pärandaja surma korral võib kohus huvitatud isiku taotlusel rakendada pärandvara hoiumeetmeid. Praktikas rakendatakse hoiumeetmeid eelkõige juhul, kui pärija ei ole teada, või ei teata, kas pärija on pärandi vastu võtnud (PärS § 110 lg 1 p 1, 3).

---

<sup>47</sup> Kohtutäituri seadus. – RT I 2009, 68, 463 ... RT I, 21.03.2011, 16.

<sup>48</sup> U. Liin (viide nr 22), lk 204, E. Silvet, I. Mahhov (viide nr 23), lk 64.

<sup>49</sup> Pärimisseadusest tulenevate notari ametitoimingute tegemise ja pärimisregistri pidamise kord. RTL 2008, 101, 1435 ... RT I 2010, 53, 341.

<sup>50</sup> T. Mikk (viide nr 38), lk 120.

Pärandvara hoiumeetmed on pärandvara valitsemise korraldamine ja tsiviilkohtumenetluse seadustikus<sup>51</sup> sätestatud hagi tagamise abinõude rakendamine. Kui pärandvara hoiumeetmete rakendamata jätmise võiks ohustada nõuete rahuldamist pärandvara arvel, võib kohus pärandvara võlausaldaja, annakusaaja või muu pärandvara suhtes nõuet omava isiku taotlusel otsustada hoiumeetmete rakendamise (PärS § 111 lg 3). Kohtul on pädevus hoiumeetmete rakendamise kasuks otsustada ka omal algatusel (PärS § 111 lg 2). Seega on võlausaldajal, kes soovib saada selgust pärandvara koosseisust enne, kui selle uus omanik seda valitsema asub, võimalus esitada pärandvara valitsemise taotlus, kui on alust arvata, et muidu satuks ohtu tema nõude rahuldamine (PärS § 111 lg 3).

Üldjuhul ei saa rakendada hoiumeetmeid pärast seda, kui pärijad on pärandi vastu võtnud. Kuid kohus võib eelkõige juhul, kui on alust arvata, et pärija tegevus või varaline olukord võivad seada ohtu pärandvara säilimise ja nõuete rahuldamise, otsustada hoiumeetmete rakendamise kasuks (PärS § 111 lg 1, 3, 5).

Kohustuslikus korras peavad kohtule hoiumeetmete rakendamise vajadusest teatama riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutus, notar ning kohtutäitur (PärS § 111 lg 6).

Pärandvara hooldaja määrab kohus määrusega, ning selle tulemusena läheb pärandvara valitsemis- ja käsutusõigus üle pärandi hooldajale. Hooldajal tekib seeläbi õigus pärandvara käsutada, seda aga ainult pärandvaral lasuvate kohustuste täitmiseks ning pärandvara valitsemisega seonduvate kulude katmiseks (PärS § 112 lg 1). Kui hooldajal on muu vara osas seadusest tulenev käsutamiseõigus olemas, on kinnisvara käsutamiseks vajalik kohtu vastavasisuline luba.

Kui kohus on kohaldanud hoiumeetmeid, võib pärija kuni hoiumeetmete lõpetamiseni kohtu poolt keelduda pärandaja kohustuste täitmisest (PärS § 134 lg 2). Kui hoiumeetmeid kohaldatakse pärast pärandi vastuvõtmist pärija poolt, on pärija vabastatud pärandil lasuvate nõuete täitmisest seoses käsutusõiguse keeluga (PärS § 112 lg 5).

Ajal, mil pärandvara on hooldaja kontrolli all, puudub pärijatel õigus pärandvara oma äranägemisel käsutada (PärS § 112 lg 4).

---

<sup>51</sup> Tsiviilkohtumenetluse seadustik. – RT I 2005, 26, 197 ... RT I, 21.12.2012, 18.

Kohus võib keelduda valitsemise määramisest, kui pärandvara ei ole esialgsel hinnangul piisav pärandvara valitsemisega seotud kulude hüvitamiseks ja valitsemist taotlenud isik ei tasu kohtu deposiiti valitsemisel eelduslikult tekkivate kulutuste katteks rahalisi vahendeid (PärS § 112 lg 6).

Koos pärandi hooldaja nimetamisega määrab kohus pärandi inventuuri tegijaks kohtutäituri (PärS § 112 lg 1). Inventuuri tegemine on eelduseks, et hooldaja saaks pärandvara realiseerida, muu hulgas tasuda pärandvaral lasuvad kohustused. Nimelt võimaldab pärimisseadus ilma pärija nõusolekuta seda teha, kui pärija ei ole selgunud kuue kuu jooksul pärandi avanemisest alates või kui pärandi vastu võtnud pärija ei ole kuue kuu jooksul pärandi vastuvõtmisest arvates asunud pärandvara valitsema (PärS § 112 lg 7). Pärast inventuuri tegemist kohustub hooldaja PärS § 142 nõudeid järgides rahuldama pärandvarast nõuded, mis on kantud pärandvara nimekirja ja mille täitmise tähtpäev on saabunud.<sup>52</sup> Nõuete täitmiseks, mille tähtpäev ei ole saabunud, on aga vaja pärija luba (PärS § 113 lg 1).

Nõude vaidlustamisel otsustab nõude rahuldamise hagiavalduse alusel kohus, mistõttu ei või hooldaja enne kohtuotsuse jõustumist pärandvara pärijale välja anda (PärS § 113 lg 2).

Lähtudes eeltoodust võib järeldada, et pärandvara hooldaja funktsioon on analoogiline pankrotihalduri omaga, kus hooldaja likvideerib pärandil lasuvad kohustused, tegutsedes ühtlasi pärijate nimel, samal ajal kaitstes teiste isikute, sh võlausaldajate huve.<sup>53</sup>

Pankrotihalduri ülesanne on PankrS § 2 esimese lause kohaselt rahuldada pankrotimenetluse kaudu võlausaldajate nõuded võlgniku vara arvel samas seaduses ettenähtud korras võlgniku vara võõrandamise kaudu. PankrS § 108 lg 1 kohaselt muutub võlgniku vara pankrotivaraks, mida kasutatakse sihtvarana võlausaldajate nõuete rahuldamiseks ja pankrotimenetluse läbiviimiseks.<sup>54</sup> Analoogiliselt pankrotimenetlusega tasutakse pärandvarast pärandi hooldusega seotud kulud (PärS § 114) ja tasutakse pärandvara võlausaldajate nõuded (PärS § 112 lg 3).

Olen seisukohal, et kui pärija taotlusel läbiviidava inventuuri eesmärk on pärija vastutuse piiramine, siis pärandi hoolduse käigus tehtava inventuuri eesmärk on teabe kogumine pärandil lasuvate kohustuste täitmise eesmärgil.

<sup>52</sup> RKTkm 21.11.2007, 3-2-1-120-07, p 14.

<sup>53</sup> RKTkm 21.11.2007, 3-2-1-120-07, p 12, 14; RKTkm 23.03.2009, 3-2-1-13-09, p 11; RKTko 25.05.2010 3-2-1-41-10, p 11.

<sup>54</sup> RKTkm 23.03.2009, 3-2-1-13-09, p 11.

K. Lilloja on samuti jõudnud järeldusele, et pärandi hoolduse raames ning pärija taotlusel tehtava inventuuri eesmärk ei ole sama<sup>55</sup>, kuid oma magistritöös hoolduse korral läbiviidava inventuuri eesmärki ei analüüsi.

Kui on ära langenud PärS § 110 ja 111 hoiumeetmete rakendamise alused, lõpetab kohus hoiumeetmed, kuulates eelnevalt ära hoiumeetmete rakendamist taotlenud isiku. Kui pärandi hooldus tuleb seadusest tulenevate hoiumeetmete rakendamise eelduste äralangemise tõttu lõpetada, ei näe seadus ette hoiumeetmete rakendamisel määratud poolelioleva pärandvara inventuuri lõpetamist. Kui pärija on pärandi hoiumeetmete rakendamise ajal vastu võtnud, kas siis tuleks inventuuri jätkata kui pärija taotlusel tehtavat toimingut, või peab pärija menetluse jätkamiseks notarile nõuetekohase avalduse esitama?

Pärija vastutuse piiramiseks tehtava inventuuri üks eeldus on pärija taotlus toimingu läbiviimiseks (PärS § 137 lg 1), mistõttu ei saa inventuuri tegemine pärandvara hoolduse käigus pärija selgumisel automaatselt kaasa tuua vastutuse piiramist. Vastutuse piiramiseks tuleb pärijal ise sellekohast tahet üles näidata ning esitada notarile taotlus inventuuri tegemiseks.

Üldjuhul lõpevad hooldaja volitused, kui pärandvara arvel on täidetud võlausaldajate nõuded või on täidetud muud hoolduse eesmärgiks olnud kohustused. Pärandvara hoiumeetmed lõpetab kohus (PärS § 115 lg 1).

Pärandvara hooldaja positsioon on võrreldav käsundussuhte poolega. Kohus annab hooldajale volitused vara valdamiseks, kasutamiseks ja käsutamiseks (PärS § 112 lg 1), millest tulenevalt on pärandi hooldaja kohtu korraldusel kohustatud osutama pärandi hooldamise teenust. Käsunduslepinguga kohustub üks isik (käsundisaaja) vastavalt lepingule osutama teisele isikule (käsundiandja) teenuseid (täitma käsundi) (VÕS § 619).

Käsundisaaja peab käsundi täitmisel tegutsema lojaalselt, vajaliku hoolsusega (VÕS § 620 lg 1) vastavalt oma teadmistele ja võimetele käsundiandja jaoks parima kasuga ning ära hoidma kahju tekkimise käsundiandja varale (VÕS § 620 lg 2). Pärandvara hooldaja peab vara valitsema nõuetekohaselt, heaperemehelikult ning tagama selle säilimise (PärS § 112, lg 2, 3). Seega peavad nii käsunditäitja kui ka pärandvara hooldaja järgima teenust osutades

---

<sup>55</sup> K. Lilloja (viide nr 7), lk 16.

haid tavasid ning tegutsema eesmärgi saavutamisel kolmandate isikute huve silmas pidades võimalikult väikeste kuludega.

Nii käsundisaajale kui ka pärandvara hooldajale on ette nähtud tasu (VÕS § 627, PärS § 114).



## **2. NÕUETE ESITAMINE. KOHTUTÄITURI PÄDEVUS TEABE KOGUMISEL JA KONTROLLIMISEL.**

### **2.1 Nõuete esitamine pärandvara inventuuri läbiviimisel**

Kohtutäitur viib tulenevalt PärS § 140 pärandaja vara ning kohustuste kindlaks tegemiseks läbi üleskutsemenetluse, avaldades vastavasisulise teate Ametlikes Teadaannetes. Võlausaldajatel on aega pärija vastu olevatest nõuetest teatada üks kuu teate avaldamisest alates (PärS § 140 lg 2 p 2). Võlausaldaja peab olema tähelepanelik selles osas, et tema nõue oleks üles antud või inventuuri aktis fikseeritud, sest kui nõue jääb õigel ajal üles andmata ning pärandvarast ei piisa kõikide nõuete rahuldamiseks, saab ta selle esitada nõude täitmiseks teises järjekorras (PärS § 142 lg 2).

Kuid ka üleskutsemenetluse läbiviimine ja kohtutäituri, pärija ning notari kohustuste kohane täitmine ei pruugi ilmtingimata tagada, et pärandvara nimekiri oleks tõene ja ammendav. Üldjärgluse põhimõttest tulenevalt lähevad pärijale üle ka sellised kohustused, mis inventuuri nimekirjas ei kajastu.<sup>56</sup> Samale seisukohale on jõutud ka Tallinna Ringkonnakohtu 26.09.2006 otsuses nr 2-05-61, kus tõdetakse, et isiku õigusi, kellel on nõue pärandaja vastu, inventuuri tulemus ei mõjuta ja, olenemata inventuuri olemusest, on tal õigus esitada oma nõue pärijate vastu.<sup>57</sup> Tähtjaks teatamata nõuete eest vastutab pärija PärS § 143 lg 3 kohaselt alusetu rikastumise sätete alusel.

Üleskutsemenetluses ei pea teatama nõuetest, mis on tagatud käsipandiga või avalikku registrisse kantud pandiga (PärS § 140 lg 3). Samuti ei ole üleskutsemenetluses vaja teatada pärandaja matmisega, pärandaja perekonnaliikmete ülalpidamisega seonduvatest kulutustest ning testamendis ja pärimislepingus sätestatud kohustustest (PärS §-d 140 lg 3, 131–133).

Tuginedes eeltoodule olen seisukohal, et kõik nõuded tuleks kohtutäiturile esitada üleskutsemenetluse käigus. Samas on aga Notarite Koja pöördumises kohtutäiturite ametikogule<sup>58</sup> asunud seisukohale, et inventuuri akti tuleb kanda kõik nõuded, mis on

---

<sup>56</sup> T. Mikk (viide nr 38), lk 122.

<sup>57</sup> TlnRnKo 26.09.2006, 2-05-61.

<sup>58</sup> Notarite Koda, 06.04.2010. a pöördumine kohtutäiturite ametikogule nr 7-2/138 (autori valduses).

kohtutäiturile teada, olenemata sellest, et nõuet ei ole üleskutsemenetluse käigus esitatud. Nüüd tekib aga küsimus, kas neid nõudeid, mille osas on kohtutäituril enne üleskutsemenetlust olemas teave ja mis ei ole üleskutsemenetluses tähtajaks esitatud, tuleb nimekirja märkida kui tähtaegselt esitatud nõue?

PärS § 142 lg 1 p 2 kohaselt täidetakse pärast inventuuri tegemist teises järjekorras üleskutsemenetluses tähtaegselt esitatud pärandaja võlausaldajate nõuded ja inventuuri käigus väljaselgitatud nõuded. Seega kui võlausaldaja on nõude olemasolust teada andnud notarile, pärijale või muule isikule, kuid ei ole nõuet uuesti esitanud kohtutäiturile üleskutsemenetluse raames, kaotab ta õiguse nõude rahuldamiseks samal järjekohal nende võlausaldajatega, kes seda tegid. Nimelt, üleskutsemenetluses tähtaegselt esitamata nõuete täitmise eest vastutab pärija pärast inventuuri tegemist üksnes ulatuses, milles ta on temale nõudest teatamise hetkel veel pärandvara arvel rikastunud (PärS § 143 lg 3).

Võlausaldajate nõudeid, mille olemasolust saab kohtutäitur teada enne üleskutsemenetluse teate avaldamist või pärast üleskutsemenetluse lõppemist, ei saa kohtutäitur märkida inventuuri nimekirja kui tähtaegselt esitatud nõuet.

Inventuuri alguseks ei saa lugeda notari väljaantud inventuuri määramise otsust (PärS § 138), inventuur saab alguse toimiku avamise hetkest (kohtutäiturimäärustik § 26<sup>1</sup>). Seega, kõik nõuded, mis on kirjeldatud notari inventuuri määramise otsuses, ei ole inventuuri käigus esitatud nõuded.

Kohtutäitur peab olema ametitegevuses sh inventuuri läbiviimisel erapooletu, objektiivne ning lähtuma ülesannete täitmisel menetluse osapoolte võrdse kohtlemise printsiibist<sup>59</sup>, mistõttu paneb kohtutäitur suunatud päringute esitamisega notari inventuuri otsusest nähtuvad võlausaldajad või krediidiastutused ebavõrdsesse olukorda, võrreldes nende võlausaldajatega, kes peavad ise hoolsad olema ning järgima üleskutsemenetluse teateid.

Samas ei saa kohtutäitur ametitegevuses rikkuda hoolsuskohustust ning jätta teatavaks saanud informatsiooni kontrollimata.

H. Brox on seisukohal, et pärandvara võlausaldajad ei ole kohustatud nõudeid esitama. Kui võlausaldaja endast ei teata, siis on ta üleskutsemenetluses välistatud. Välistatud võlausaldaja ees vastutab pärija üksnes pärandvaraga,<sup>60</sup> see tähendab, et pärija saab nõude täitmisest

---

<sup>59</sup> A. Alekand. Täitemenetlusõigus. 3. tr. Tallinn: Juura 2011, lk 58.

<sup>60</sup> H. Brox (viide nr 24), äärenr 664.

keelduda, kui pärand on ammendatud mitteväljastatud võlausaldajate nõuete rahuldamisega.<sup>61</sup> Kahjustada võivad saada nende võlausaldajate huvid, kui nõue jääb üleskutsemenetluses üles andmata, sest nõuete täitmisel on üks järjekoha määramise eeldus õigeaegne nõude esitamine üleskutsemenetluses.

Üleskutsemenetlus võlausaldajate väljakutsumiseks on piiratud võimalustega vahend nõuete väljaselgitamisel, sest kõik välismaised võlausaldajad ei saa üleskutsemenetluse kohta teavet ning asetavad pärandaja võlausaldajad seetõttu ebavõrdsesse seisu.

K. Lilloja hinnangul võiks lisaks üleskutsemenetluse teate avaldamisele Ametlikes Teadaannetes teate avaldada ka vähemalt ühes üleriigilises ajalehes ning muuta üleskutsemenetluses nõuete esitamise tähtaega vähemalt kahe kuuni,<sup>62</sup> kuid ka see meede ilmselt ei taga informatsiooni jõudmist kõigi võlausaldajateni.

Kui pärija on nõudnud inventuuri, võib ta keelduda testamendi ning pärimislepingu järgsete ning pärandaja muude kohustuste täitmisest kuni inventuuri tähtaja lõppemiseni (PärS § 135 lg 1).

Pärija ei saa keelduda kohustuste täitmisest juhul, kui täitmist nõudvale võlausaldajale kuulub kohustuse täitmise tagamiseks pandiõigus pärandvara hulka kuuluvale esemele ja pärandi avanemisest on möödunud kolm kuud või kui kohustuse täitmise tagamiseks on kinnistusraamatusse kantud eelmärke või kui isik nõuab temale kuuluva eseme välistamist pärandvarast (PärS § 135 lg 2, 3).

Pärandvarale suunatud sissenõude keeld on inventuuri tähtaja lõppemiseni ka võlausaldajatel, kuna nõuete viivitamatu maksmapaneku võimaldamise korral võib tekkida olukord, kus pärandvara ebapiisavuse korral rikutaks võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtet (PärS § 135 lg 4).

---

<sup>61</sup> D. Leipold. Erbrecht. Ein Lehrbuch mit Fällen und Kontrollfragen, 17. Aufl. Tübingen: Mohr Siebeck 2009, lk 280.

<sup>62</sup> K. Lilloja (viide nr 7), lk 45, 47.

## 2.2 Kohtutäituri pädevus teabe kogumisel ja kontrollimisel

Koos pärandvara inventuuri määramise otsusega on notar kohustatud lähtuvalt pärimisseadusest tulenevate notari ametitoimingute tegemise ja pärimisregistri pidamise korra (PärSKord) § 17 lg 1 inventuuri tegijale esitama järgmised andmed:

- pärimisregistrist nähtuvad andmed testamentide ja pärimislepingute kohta;
- Eesti Vabariigis tegutsevate krediitiasutuste vastused järelepäringule;
- abieluvararegistrist nähtuvad andmed;
- liiklusregistrist nähtuvad andmed;
- Eesti väärtpaberiregistrist nähtuvad andmed;
- kinnistusregistrist nähtuvad andmed;
- rahvastikuregistrist nähtuvad andmed;
- pensionikeskusest nähtuvad andmed;
- kohtute registriosakondade keskandmebaasist nähtuvad andmed.

Ehitisregistrisse, täitemenetlusregistrisse ja kohtute infosüsteemi teeb notar päringu pärimismenetluse algataja või pärija taotlusel ning notarile teatavaks saanud asjaolude alusel (PärSKord § 10 lg 3).

Kõik eelpool nimetatud päringud tehakse ka pärija üleelanud abikaasa suhtes, kui abikaasade varasuhtele kohaldub ühisvara režiim (PärSKord § 10 lg 2). Kui notar ei ole kohtutäiturile esitanud PärS § 167 nimetatud päringute vastuseid, tuleb kohtutäituril andmete esitamata jätmise põhjuste väljaselgitamiseks pöörduda notari poole.

Pärandvara inventuuri läbiviimisel on kohtutäituril vastavalt PärS § 139 lg 3 õigus saada pärandvara kohta teavet pärijalt, krediitiasutustelt, samuti muult isikult, kelle valduses on pärandvara või kellel on pärandvara kohta andmeid. Inventuuri käigus tuleb kohtutäituril välja selgitada pärandaja matuse kulud, pärandaja perekonnaliikmete ülalpidamiskulud, pärimislepingu ja testamendijärgsed kohustused, muud tähtsust omavad andmed, teha päring Maksu- ja Tolliametile ning avalikesse andmekogudesse (kohtutäiturimäärustik § 26<sup>2</sup> lg 1).

Avaliku teabe seaduse<sup>63</sup> (AvTS) § 3 lg 1, 2 kohaselt on avalik teave mis tahes viisil ja mis tahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud seaduses või selle alusel antud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites, millele

---

<sup>63</sup> Avaliku teabe seadus – RT I 2000, 92, 597 ... RT I, 19.12.2012, 5.

juurdepääsu võib piirata seaduses sätestatud korras. AvTS § 43<sup>1</sup> lg 1 on andmekogu riigi, kohaliku omavalitsuse või muu avalik-õigusliku isiku või avalikke ülesandeid täitva eraõigusliku isiku infosüsteemis töödeldavate korrastatud andmete kogum, mis asutatakse ja mida kasutatakse seaduses, selle alusel antud õigusaktis või rahvusvahelises lepingus sätestatud ülesannete täitmiseks ning milles sisalduvad andmed peavad olema avalikult kättesaadavad, kui neile ei ole seadusega või selle alusel kehtestatud juurdepääsupiirangut (AvTS § 43<sup>8</sup> lg 1).

Kohtutäituril on küll õigus küsida teavet surnud isiku varade ja kohustuste nimistu koostamiseks pärijatelt, annaku saajatelt, krediidasutustelt ning muudelt isikutelt, kellel võib olla asjakohast informatsiooni, kuid käesoleval ajal puuduvad kohtutäituril meetmed, millega taotletud teabe saamiseks vastajat mõjutada.

Kohustus vastata pärandvaraga seonduvatele järelepäringutele on ainsana krediidasutustel, tulenevalt krediidasutuste seaduse § 88 lg 5 p 6. Pärijad küll vastutavad PärS § 144 alusel oma varaga, kui nad esitavad pärandvara koosseisu kohta ebatõeseid andmeid, kuid kohustust täituri järelepärimisele neil vastata ei ole.

Kui krediidasutused on kohustatud notarile infot andma 10 päeva jooksul päringu tegemisest alates ja tasuta (PärS § 167 lg 3), siis kohtutäiturite järelepärimiste korral see nii ei ole. Vastavalt pankades kehtestatud hinnakirjadele võib päringute tegemine olla tasuline ning vastused saadetakse kuni 30 päeva jooksul, alates päringu tegemisest. Näiteks päringu tegemise eest ühte kindlasse krediidasutusse tuleb kohtutäituril tasuda pangas kehtestatud hinnakirja kohaselt 3.60 eurot. Tasuliste teabenõuete tegemine ei ole kohtutäituri jaoks kuigi mõistlik, kuna tal ei ole võimalik seda hiljem täitekuluna pärijatelt välja mõista<sup>64</sup>, mistõttu on otstarbekas kasutada notarite abi päringute tegemisel.

Kuna notaritel on PärS § 167 tulenev kohustus pärimismenetluse läbiviimisel teha päringuid registritesse, krediidasutustesse ning muudele isikutele pärandaja õiguste ja kohustuste väljaselgitamiseks, ei ole kohtutäituril otstarbekas inventuuri käigus samu päringuid korduvalt esitada, vaid saab tugineda notarile esitatud andmetele.

---

<sup>64</sup> Infra, lk 34.

K. Lilloja on aga seisukohal, et pärandvara inventuuri läbiviimisel ei tuleks kohtutäituril kasutada notari abi pärandaja õiguste ja kohustuste selgitamiseks päringute tegemisel<sup>65</sup> ning leiab, et inventuuri läbiviimisel on kohtutäiturist pädevamaks isikuks notar.<sup>66</sup>

Olukorras, kus pärija vastutab inventuuri käigus esitatud andmete õigsuse eest (PärS § 144), ei ole kohtutäituril ilmtingimata vajadust esitatud andmeid kontrollida ega vara üle vaadata.

Kuna seadus annab pädevuse ning võimaluse päringute tegemiseks pärandvara koosseisu kindlaks määramisel nii notarile kui ka kohtutäiturile, muudab see menetluse keerulisemaks ning tekitab notarite ja kohtutäiturite töö dubleerimist.

Kindlaks peaksid olema tehtud selged piirid toimingute läbiviimiseks erinevate instantside vahel. Vajaduse korral tuleks täiendada inventuuri reguleerivaid sätteid osas, millega nähakse ette inventuuriga seotud isikute ülesanded, on viidanud ka K. Lilloja.<sup>67</sup>

K. Lilloja on avaldanud arvamust, et pärijat ei peaks koormama kohustusega esitada pärandvarast nimekiri, kuna tema arvates lasub kohtutäituril kohustus vara isiklikult üle vaadata. Pärija roll inventuuri läbiviimisel seisneks aga kohtutäituri igakülgsel abistamisel vara ülevaatamisel.<sup>68</sup> K. Lilloja hinnangul peaks kohtutäitur kui inventuuri läbiviija ise tegema vajalikud järelepärimised ning notari abi kasutamine ei ole otstarbekas lahendus.<sup>69</sup>

Segadust tekitab kohtutäiturimäärustiku § 26<sup>2</sup> lg 2 regulatsioon, mis annab täiturile õiguse notari poole pöörduda ja PärS § 167 nimetatud päringute vastuste esitamata jätmise põhjuste selgitamiseks, kuid päringute vastuseid ennast välja nõuda ei ole alust.

Kohtutäitur on avalik-õiguslikku ametit pidav sõltumatu isik, kellele on riik delegeerinud osa riigivõimu teostamisest.<sup>70</sup> Täitemenetluses ei saa täitur menetlust alustades kontrollida, kas

---

<sup>65</sup> K. Lilloja (viide nr 7), lk 28.

<sup>66</sup> K. Lilloja (viide nr 7), lk 27.

<sup>67</sup> K. Lilloja (viide nr 7), lk 42.

<sup>68</sup> K. Lilloja (viide nr 7), lk 39.

<sup>69</sup> K. Lilloja (viide nr 7), lk 40.

<sup>70</sup> A. Alekand. (viide nr 59), lk 23.

nõue on ka tegelikult täitmata, sest see tähendaks kohtutäiturile sissenõudja tegevuse üle järelevalve ülesande panemist.<sup>71</sup>

Kohtutäituril on seadusest tulenev kohustus kontrollida pärija esitatud andmeid pärandvara ja pärandvaraga seotud kohustuste kohta.<sup>72</sup> Samas aga ei ole kohtutäituril pädevust lahendada vaidlust omandiõiguse üle<sup>73</sup> ega anda hinnanguid vara kuuluvuse kohta.<sup>74</sup> Mistõttu ei ole esitatud andmete sisulist kontrolli olematute rakendussätete tõttu võimalik teostada.

K. Lilloja on möönnud, et adekvaatse pärandvara nimekirja koostamiseks on vaja seadusandjal täpselt reguleerida, millistest asjaoludest peab inventuuri tegija esitatud andmete kontrollimisel lähtuma.<sup>75</sup> Samuti märgib K. Lilloja ära vajaduse korral märkuse tegemise nimekirja, kui tekib kahtlus nõude õigsuses, et pärija saaks otsustada edasise tegevuse.<sup>76</sup>

Olukorras, kus pärandvara ei ole pärijast valdaja käsutada, on info saamine pärandvara valdajalt raskendatud, kuigi seaduses selline võimalus teabe küsimiseks on olemas. Pärandi valdajaks on isik, kes on saanud mingi osa pärandaja varast, mida ta pärast pärandi avanemist näilise pärijana või pärijana endale hoiab,<sup>77</sup> mistõttu ei pruugi pärandi eseme valdaja olla huvitatud tema valduses oleva eseme pärandvara koosseisu kuuluvaks tunnistamisel.

Kuna pädevus pärijate väljaselgitamiseks on notaril, tuleks notaril inventuuri määramisel otsusesse kirja panna ka notarile teada olevate pärijate isiku- ja kontaktandmed, isegi juhul kui nad pärandvara inventuuri ei nõua. Kui notar kohtutäiturile inventuuri määramisele eelnenud pärimismenetluse kohta andmeid ei esita, on oht, et pärijatele teada olev info pärandvara kohta jääb kohtutäituril saamata.

Inventuuri tegijal on õigus tulenevalt kohtutäiturimäärustiku § 26<sup>2</sup> lg 6 teha päring notarile inventuuri jooksul pärijate ja pärandist loobujate kontaktandmete saamiseks, kui selgub, et pärijate ring on laiem kui inventuuri määramise otsuses märgitud. Kohaliku omavalitsuse pärima tulemise korral on pärimismenetluse käigus olnud pärandist loobujaid, muudel juhtudel ei ole see nii ilmselge.

---

<sup>71</sup> A. Alekand. Formaliseerituse printsiibi sisu ja ulatus täitemenetluses. – *Juridica* 2003, nr 5, lk 2.

<sup>72</sup> T. Mikk (viide nr 38), lk 121.

<sup>73</sup> RKTko 07.06.2004, 3-2-1-77-04, p 15.

<sup>74</sup> RKTkm 27.10.2004, 3-2-1-113-04, p 24.

<sup>75</sup> K. Lilloja (viide nr 7), kl 48, 49.

<sup>76</sup> K. Lilloja (viide nr 7), lk 52.

<sup>77</sup> H. Brox (viide nr 24), lk 278, äärenr 575.

Sageli esineb olukord, kus pärandaja lähikondsete ring ning pärima õigustatud isikute ring ei kattu, mistõttu pärandajaga koos elanud lähikondsed ei võimalda kohtutäiturile ligipääsu pärandaja viimasesse elukohta. Samas ei saa kohtutäitur ka eeldada, et pärandaja viimases elukohas olev vallasvara kuulub automaatselt pärandvara hulka ning kodust vara sunniviisiliselt üles kirjutada ei saa.

Komplitseeritud on vara koosseisu tuvastamine, kui pärijaks on kohalik omavalitsus või kui pärand on avanenud mitu aastat tagasi. Kui pärimismenetluses osutub lõppastmes pärijaks kohalik omavalitsus, ei ole üldjuhul notari koostatud inventuuriotsuses kirjeldatud eelnevat menetluskäiku, st puudub igasugune info pärandist loobunud isikute ja nende kontaktandmete kohta. Praktikas on pärandaja vara ning kohustuste tuvastamisel väga oluline pärandist loobunud isikute andmete teadmine, kuna just perekond on kõige rohkem informeeritud pärandaja varalisest seisukorrast.

Kohtutäituril on kohustus muu hulgas pärandaja matuse-<sup>78</sup> ja perekonnaliikmete ülalpidamiskulud<sup>79</sup> välja selgitada.

Pärandaja matmisega seotud kulutused on enamasti korvanud pärandaja lähedased ning kohtutäiturile esitatakse matmiskuludega seonduvaid nõudeid harva, tavaliselt siis, kui kulutuse teinud isik ei kuulu pärijate ringi.

Töö autor on arvamisel, et matusekulude inventuuri nimekirja kandmisel on mõte juhul, kui inventuur viiakse läbi pärandi hoolduse raames ning kulud on tasunud mitte pärijast isik, kes soovib pärijatelt kantud kulutuste hüvitamist. Nimelt, pärast inventuuri tegemist peab pärandvara hooldaja tasuma inventuuri käigus välja selgitatud nõuded (PärS § 113).

Matusekulutuste igakordne väljaselgitamine on töö autori hinnangul ebamõistlik, kuna matusekulutused kantakse pärandvara arvelt ning pärandvara ületavas osas tuleb pärijal endal isiklike vahendite arvel tehtud kulutused tasuda (PärS § 131 lg 1).

Perekonnaseaduse<sup>80</sup> kohaselt on ülalpidamist saama õigustatud alaealine laps ja laps, kes on täisealisena jätkanud põhi- või keskhariduse omandamist, kuid mitte kauem kui 21-aastaseks saamiseni, ja muu abivajav alaneja või üleneja sugulane, kes ei ole ennast ise võimeline ülal

---

<sup>78</sup> kohtutäiturimäärustik 26<sup>2</sup> lg 1 p 5, PärS § 131.

<sup>79</sup> kohtutäiturimäärustik 26<sup>2</sup> lg 1 p 5, PärS § 132.

<sup>80</sup> Perekonnaseadus. RT I 2009, 60, 395 ... RT I, 27.06.2012, 12



pidama. Ülalpidamiskohustuse juures ei ole esmatähtis see, kas isik tegelikkuses kohustust täitis, oluline on see, et isikult oli võimalus ülalpidamist nõuda. Elatise maksmise kohustus alaealise ülalpeetava puhul on piiratud ühele kuule alates kohustatud isiku surmast. Seega ei lähe ülalpidamiskohustus kui isikliku iseloomuga kohustus üle pärijatele. Elatise võlg aga läheb pärijatele kohustuse näol üle.

Kuna elatise nõuet on võimalik esitada tagasiulatuvalt kuni aasta (PKS § 77 lg 2), on võimalik avalduse esitamine tagasiulatuvalt ka pärast pärija surma. Riigikohus on seisukohal, et ülalpidamiskohustus on seadusega kaitstav kestav kohustus, mida saab nõuda igal ajal, kui eksisteerivad ülalpidamise saamise eeldused.<sup>81</sup>

Kuidas kohtutäituril tuleks tuvastada ülalpeetavuse olemasolu, seda seadus ei reguleeri. Ülalpeetavusega seonduva tuvastamine peaks kuuluma kohtu pädevusse, kuna täituril ei ole tõendite kogumise, tunnistajate ärakuulamise ja muude tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud iseseisvat uurimisprintsipi toetavate meetmete kasutamise ja rakendamise õigust. Nagu pärandaja matusekulude väljaselgitamisega on perekonnaliikmete ülalpidamiskulude väljaselgitamine otstarbekas teha pärandvara hoolduse käigus, kuna koostatud inventuuri nimekirja otseseks tagajärjeks on nõude tasumine hooldaja poolt (PärS § 113).

Tihti soovivad korteriühistud pärast pärandi avanemist tekkinud kommunaalteenuste võlgade kajastamist inventuuri nimekirjas, kuigi pärast surma tekkinud kommunaalarved ei ole enam pärandaja, vaid juba pärijate kohustus tasuda.<sup>82</sup> Kui pärandvaraga seotud kohustus (PärS § 139 lg 1) tuleb kommunaalteenuste võlgnevus vara loendisse üles märkida.

Inventuuri läbiviimisel on kohtutäiturile esitatud nõudeid tulenevalt pärandaja ja pärandaja laste ema vahelisest vabaabielust, mida on tõlgendatud seltsinguna ning mille eesmärk oli ühiste laste kasvatamine. Seltsingulepinguga kohustuvad kaks või enam isikut (seltsinglased) tegutsema ühise eesmärgi saavutamiseks, aidates sellele kaasa lepinguga määratud viisil, eelkõige panuste tegemisega.<sup>83</sup> Kui kohtutäituril ei ole alust kahelda seltsingu olemasolus, tuleb nõue kanda pärandvara loendisse, kahtluse korral tuleks kohtutäituril inventuuri akti lisada vastavasisuline märkus. Pärijal on inventuuri lõppedes võimalus otsustada, kas ta aktsepteerib esitatud nõuet või vaidlustab selle.

---

<sup>81</sup> RKTko, 30.10.2002, 3-2-1-117-02, p 11.

<sup>82</sup> H. Lange, K. Kuchinke. Lehrbuch des Erbrechts. 4. Aufl. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung 1995, lk 1152.

<sup>83</sup> Võlaõigusseadus. – RT I 2001, 81, 487 ... RT I, 08.07.2011, 21, § 580.

Lähtudes eeltoodust leian, et pärandaja varalise seisukorra väljaselgitamiseks ja potentsiaalsete pärandvara kohta teavet omavate isikute mõjutamiseks, tuleks kohtutäituritele anda õigus rakendada vastavaid meetmeid nagu sunniraha määramise võimalus.

Selleks, et isikud oma õigustest ja kohustustest teadlikud oleksid, tuleks dokumendid vastama kohustatud isikule üle anda selliselt, et saajal oleks võimalik dokumentidega oma õiguste teostamiseks ja kaitsmiseks õigel ajal tutvuda.<sup>84</sup>

Pärandaja konto tegelik seis võib surma aja seisuga võrreldes olla erinev, mistõttu tuleb kohtutäituril sageli pärijatele selgitada võimalikke raha väljamaksete tagamaid. Nimelt väljastavad mitmed krediidasutused surmatunnistuse alusel pärandaja kontolt matmiskulude katteks rahalisi vahendeid.

Tulenevalt TsÜS § 125 lg 3 ei lõpe volitus esindatava surmaga, kui ei lõpe esindamise aluseks olev käsundusleping,<sup>85</sup> mistõttu on võimalik kontrol olevate rahasummade kasutamine käsunduslepingu alusel.

### **2.2.1 Välisriigis oleva vara ning nõuete esitamine inventuuri läbiviijale**

Välismaine element võib pärimisõigussuhetes esineda pärandvara näol, kui osa pärandvarast asub välisriigis ja osa asub Eestis. Välismaiseks elemendiks võib olla ka Eestis asuv pärandvara, kui pärimisasja lahendatakse välisriigis.<sup>86</sup>

Pärimise puhul võib kohaldamisele kuuluda viimase elukohariigi õigus, kodakondsusriigi õigus või ka vara asukohariigi õigus.<sup>87</sup> Eestis kohaldatakse pärimisele pärandaja viimase elukoha õigust (REÕS § 24).

Kuigi Rahvusvahelise eraõiguse seadus<sup>88</sup> (REÕS) otseselt pärandi vastuvõtmist ei reguleeri, kohaldatakse ka pärandi vastuvõtmise suhtes pärandi vastuvõtmise koha õigust. Kui pärand võetakse vastu Eestis ja õigussuhtes esineb välismaine element, rakendatakse REÕS-i sätteid.<sup>89</sup>

---

<sup>84</sup> A. Alekand (viide nr 59), lk 72.

<sup>85</sup> RKTkm 21.11.2007, 3-2-1-120-07, p 11.

<sup>86</sup> I. Nurmela, L. Almann, B. Punison jt. Rahvusvaheline eraõigus. Tallinn: Juura 2008, lk 213.

<sup>87</sup> Samas.

<sup>88</sup> Rahvusvahelise eraõiguse seadus. – RT I 2002, 35, 217 ... RT I 2009, 59, 385.

<sup>89</sup> I. Nurmela, L. Almann, B. Punison jt. (viide nr 86), lk 215.

Üha sagedamini puutuvad kohtutäiturid inventuuri läbiviimisel kokku nõuetega, mille esitavad Eestis mitteelavad pärijad või välisriigis paiknevad võlausaldajad ning üha enam esineb olukordki, kus pärandvara asub välisriigis.

Kuna kohtutäituril ei ole volitusi teha päringuid välisriigi asutustesse saadud informatsiooni kontrollimiseks, tuleb inventuuri tegijal tugineda esitatud dokumentidele ning nende põhjal teha kanne inventuuri nimekirja.

Kui kohtutäiturile esitatud dokumendid on võõrkeelsed ning nende sisust ei ole võimalik aru saada, on kohtutäiturimäärustiku § 23 lg 4 p 6 ja keeleseaduse<sup>90</sup> § 12 lg 1 kohaselt õigus nõude dokumendi esitajalt selle tõlget eesti keelde.

Kohtutäitur peab tagastama võõrkeelsed dokumendid nende esitajale ning paluma esitada dokumendid eesti keeles. Kohtutäitur ei tohi teha kandeid inventuuri akti nõuete kohta, mille aluseks olevate dokumentide sisu on temale arusaamatu. Ebaõigete andmete kajastamine inventuuri nimekirjas toob kaasa kohtutäituri vastutuse tekitatud kahju eest.<sup>91</sup>

TsMS-i § 117 lg 2 sätestab, et juhul kui pärand avaneb välisriigis ja pärandvara asub Eestis, võib pärandvara hoiumeetmete rakendamise avalduse esitada vara asukoha järgi, s.o Eestis.<sup>92</sup> Eesti Vabariik on seadusjärgne pärija üksnes siis, kui pärand avanes välismaal ja pärimisele kohaldatakse Eesti õigust (PärS § 18 lg 2).<sup>93</sup>

### **2.3 Pärandvara nimekirja kantavad andmed**

Pärandvara nimekirja kantakse kõik pärandi avanemise ajal olemasolevad päritavad esemed, üleskutsemenetluses tähtaegselt esitatud õigused ja kohustused, käsi- või avalikku registrisse kantud pandiga tagatud nõuded, pärandaja matuse ja perekonnaliikmete ülalpidamise kulud ning testamendi või pärimislepinguga ettenähtud korraldused, annakud, sihtkäsundid, sihtmäärangud, sundosa nõuded ja muud kohustused (kohtutäiturimäärustiku § 26<sup>2</sup> lg 2). Samuti tuleb märkida nimekirja nende tähistamiseks ning väärtuse kindlakstegemiseks vajalik

<sup>90</sup> Keeleseadus. – RT I, 18.03.2011, 1 ... RT I, 06.07.2012, 37.

<sup>91</sup> Infra, lk 33.

<sup>92</sup> I. Nurmela, L. Almann, B. Punison jt. (viide nr 86), lk 215.

<sup>93</sup> T. Mikk. (viide nr 38), lk 37.

kirjeldus ja hinnang (PärS § 139 lg 5). Tulenevalt kohtutäiturimäärustiku § 26<sup>3</sup> lg 1 peab andmed pärandvara nimekirja kandma pärandaja surmapäeva seisuga.

Pärandvara loendisse tuleb kohtutäiturimäärustiku § 26<sup>2</sup> lg 3 kohaselt kanda võlausaldajate nimi, isiku- või äriregistri kood ja kontaktandmed. Pärandvara hoidjate ning valdajate kohta aga selline nõue puudub, mis tähendab, et kohtutäitur võiks nimekirja märkida ainult vara esemelise kirjelduse. Nõudeavaldused ning võlausaldajate nõude aluseks olevate dokumentide ära kirjad lisatakse nimekirjale.

Mida loetakse aga nõude aluseks olevateks dokumentideks, ei ole kusagil lahti kirjutatud. Kas piisab pankade tavapärasest vastuskirjast või tuleb kohtutäituril välja nõuda ka laenulepingud, konto avamise lepingud, käenduslepingud ning sõlmitud lepingutest tulenevate kohustuste tagasimaksete ajalugu? Kuna kohtutäituril puudub nõude tekkimise ja täitmise asjaolude sisulise kontrolli õigus, oleks selline dokumentide küsimise kohustus ilmselt inventuuri tegijale kui ka teabe esitajale ebamõistlikult koormav.

Kohtutäiturile on seatud ülesandeks anda nimistus kajastatavate õiguste ja kohustuste tähistamiseks ning väärtuse kindlakstegemisel vajalik kirjeldus ning hinnang (PärS § 139 lg 5). Milline on vajalik kirjeldus ning mida käsitleb endast hinnang, selle kohta õiguslik regulatsioon puudub.

K. Lilloja on seisukohal, et pärija vastutuse piiramiseks on vaja kindlaks teha, millise väärtusega vara pärija pärandi avanemise hetkel omandas.<sup>94</sup>

Olgugi, et pärandvara koosseis tehakse kindlaks pärandi avanemise aja seisuga, leian, et vara hindamisel võiks tugineda analoogiliselt PärS § 152 sätestatuga, mis ütleb, et pärandvara jagamisel lähtutakse eseme harilikust väärtusest selle jagamise hetkel ning tuleb anda hinnang varale hindamise aja seisuga. Seda põhimõtet on toetanud ka Riigikohus.<sup>95</sup>

Kohtutäiturile valdavas enamuses inventeerimisele saadetud pärimisasjades on pärandvara koosseis negatiivne ning pärijaks saanud loobumise tulemusena kohalik omavalitsus või on pärandi vastuvõtnud alaealine, kes ei kuulu enam surnud isiku lähikondsete ringi. Mõlemal juhul ei oma lõppeastme pärijad mingisugust kvalitatiivset teavet pärandvara koosseisu, asukoha ning seisukorra kohta. Informatsiooni vähesus teeb kohtutäituri niigi raske hinnangu

---

<sup>94</sup> K. Lilloja (viide nr 7), lk 32.

<sup>95</sup> RKTKo 07.11.1996, 3-2-1-123-96.

andmise kohustuse adekvaatse täitmise veelgi raskemaks. Kui pärandi avanemise hetkest on möödunud aastaid, ei ole isikule surma hetkel kuulunud vara seisukorda surma aja seisuga võimalik taastada.

Sageli peab kohtutäitur kinnistusraamatusse ja liiklusregistrisse kantud varade väärtuse määramisel lähtuma vaid registriandmetest, seda põhjusel, et kohtutäiturile on sõidukite asukoht teadmata või ei ole teada kinnisasja seisukord.

Tartu Maakohus on teinud lahendi,<sup>96</sup> kus kohus oli seisukohal, et kohtutäitur on õigustatud rakendama hoiumeetmeid, sh hagi tagamise kohta öeldut, ning sellest tuleneb pärandi inventuuri tegeva kohtutäituri kohustus pärandvara oma silmaga üle vaadata, see vara kirjeldada ja vajadusel hinnata. Kohus on selles lahendis leidnud, et inventuuri nimekirja koostamine on analoogiline pärandi hoiumeetmete rakendamise instituudiga. Töö autor asub aga seisukohale, et õigus kinnisasja üle vaatama minna sundkorras ruumidesse sisenemise teel on võimalik, kui täitur on määratud rakendama pärandvarale hoiumeetmeid, mitte siis, kui täituri ülesandeks on koostada vara loend.

Nii pärandvara hooldajana kui ka inventuuri läbiviijana on kohtutäituril alus taotleda õigust sundkorras eluruumidesse sisenemiseks kohtu vastava määruse alusel ka juhul, kui eluruumid on asustatud, eeldusel, et ruume valdavad isikud vabatahtlikult ligipääsu ei võimalda.

Asustatud eluruumi sisenemise võimalusele viitab Tartu Maakohus 12.08.2010. lahendis 2-10-38545, millega kohus annab inventuuri tegijale õiguse korteriomandi territooriumile siseneda ilma pärijate või teiste õigustatud isikute loata.<sup>97</sup>

Kohtutäitur peab inventuuri läbiviimisel lähtuma pärimisseaduses sätestatust ega saa rakendada täitemenetluse seadustikus ettenähtud võimalusi.

Kohtutäitur puutub igapäevases ametitegevuses valdavalt kokku registreeritud vallas- ja kinnisvara hindamisega, kuid ei määra vara väärtust siiski ainuisikuliselt, vaid täitemenetluse seadustikus<sup>98</sup> sätestatud viisil, st hind määratakse võlgniku ja sissenõudja kokkuleppel. Alles siis kui võlgnik ning sissenõudja ei ole saavutanud asja väärtuse osas kokkulepet või kui üks osapool ei ole arestimise juures, hindab vara kohtutäitur.

---

<sup>96</sup> TMKm 12.08.2010, 2-10-38545.

<sup>97</sup> Samas.

<sup>98</sup> Täitemenetluse seadustik. – RT I 2005, 27, 198 ... RT I, 21.03.2011, 35.

Kohtutäitur ei ole kvalifitseeritud kinnisvara hindaja, mistõttu on kohtutäituri antud korteriväärtus hinnanguline. Kohtutäitur lähtub vara määramisel Maa-ameti statistikast ning hindamise hetkel kinnisvara turul nähtuvatest samalaadsete kinnistute ruutmeetrihindadest, arvestades kinnisvarale eksperthinnanguid koostavate maaklerite seisukohta, et kui puudub info kinnisasja seisukorra kohta, hinnatakse kinnisvasi kehvast seisukorras olevaks.

Esinenud on olukordi, kus pärandvara hulka kuulub maalikogu, mahukas raamatute kollektsioon ning tulirelvad. Nende esemete väärtuse hindamisel puudub kohtutäituritel üldjuhul kogemus ning väärtuse määramisel ei ole võimalik kasutada avalikke müügikeskkondi, nende puudumise tõttu. Maalikogu hindamisega oli nõus aitama Eestis ainult üks kunstigalerii, kes osutab sellesisulist teenust erandkorras ning tasu eest. Relvade väärtuse hindamiseks on kohtutäituril tulnud helistada ning arvamust küsida väga paljudelt relvadega tegelevatelt äriühingutelt ja seltsidelt. Kõrvalise abi kasutamisel tuleb kohtutäituril arvestada aga lisakuludega, mille tasustamist kohtutäitur pärijatelt nõuda ei saa.<sup>99</sup>

Varale hinnangu andmine on kohtutäituri jaoks keeruline olukorras, kus puudub vara väärtuse määramise kord, mistõttu olen seisukohal, et tuleks sätestada kohtutäiturite töö hõlbustamiseks varale hinnangu andmise kriteeriumid.

PärS § 139 lg 5 kohaselt tuleb kanda inventuuri nimekirja asjad, õigused ning kohustused, samuti nende kindlakstegemiseks vajalik hinnang, millest tulenevalt olen seisukohal, et hinnangu määramine on inventuuri esemetele vajalik.

Pärija peab inventuuri tulemusest lähtuvalt otsustama, kas pärandvarast piisab kõiki pärandil lasuvate kohustuste täitmiseks või tuleb algatada pärandvara suhtes pankrotimenetlus. Seetõttu on oluline, et inventuuri nimekirjast nähtuks vara orienteeruv väärtus. Inventuuri nimekirjas kajastuvad andmed on aluseks ka võlausaldajatele, otsustamiseks, kas nõuet on võimalik täita vara arvelt või üldse sissenõudest loobuda.

Kui seadusandja soov on olnud, et kohtutäitur peab pärandvara inventuuri käigus vara isiklikult üle vaatama, tuleb lisaks sunnimeetmete rakendamise võimaluste loomisele sätestada ka kohustatud isiku kaebeõigus.

---

<sup>99</sup> Infra, lk 34.

Olukorras, kus pärandvara õiguslik tähendus on ebaselge, ei ole ilmselt otstarbekas inventuuri läbiviimise protsessi pärijate jaoks aeganõudvamaks ning kulukamaks muuta, mistõttu on töö autor seisukohal, et kohtutäitur ei peaks ilmtingimata isiklikult vara üle vaatamas käima. Inventuuri kulud tasutakse pärandvara arvelt, mistõttu on nii pärijate kui ka võlausaldajate seisukohast vaadatuna inventuuri kulude suurendamine pigem kahjulik kui kasutoov.

K. Lilloja leiab aga, et kohtutäitur peaks igal juhul pärandvara isiklikult manukate juuresolekul üle vaatama. Kui kohtutäituril vara ülevaatamise kohustust ei ole, siis ei ole K. Lilloja arvamuse kohaselt inventuuri tegemiseks kohtutäiturit vaja kaasata.<sup>100</sup>

Pärandvara nimekiri peab olema allkirjastatud digitaalselt ning saadetud notarile e-kirja teel koos lisadokumentidega. Puuduste kõrvaldamine nimekirjas toimub notari korraldusel viivitamata või notari määratud tähtajaks (kohtutäiturimäärustik § 26<sup>5</sup>).

Kui selgub, et inventuuri käigus on võlausaldaja nõue varaloendisse jäänud märkimata, ei tähenda see seda, et pärija on märkimata nõude tasumise kohustusest vaba.<sup>101</sup> Kui teadaolevate võlausaldajate nõuete rahuldamisest on vara üle jäänud, vastutab pärija alusetu rikastumise sätete alusel.

Riigikohus on seisukohal, et kui esinevad nii alusetu rikastumise kui ka kahju õigusvastase tekitamise asjaolud, võib hageja valida, kas ta soovib hüvitist alusetu rikastumise sätete alusel või kahju hüvitamist. Hagis võib TsMS § 370 lg 2 järgi esitada ka mitu alternatiivset nõuet, samuti mitu nõuet selliselt, et hageja palub rahuldada mõne nõude üksnes juhul, kui esimest nõuet ei rahuldata.<sup>102</sup>

---

<sup>100</sup> K. Lilloja (viide nr 7), lk 37–38.

<sup>101</sup> HMKo 12.01.2010, 2-08-13784.

<sup>102</sup> RRTKo 5.11.2008, 3-2-1-86-08, p 22

### **3. VASTUTUS NIMEKIRJA ÕIGSUSE EEST. KOHTUTÄITURI TASU PÄRANDVARA INVENTUURI LÄBIVIIMISE EEST.**

#### **3.1 Info andmine menetlusosalistele**

Pärandvara inventuuri kestus on minimaalselt 2 kuud (PärS § 139 lg 4), mis on menetlusosalistele pikk aeg ootamaks inventuuri lõplikku tulemust ning kohtutäituri poole pöördutakse, et saada teavet poolelioleva või juba lõpetatud menetluse kohta.

Pärimisseaduses puudub otseselt regulatsioon info avaldamise koha pärandvara inventuuri menetluses, mistõttu tuleb sellises olukorras kohaldada kohtutäituri ametitegevuse üldiseid põhimõtteid.

Kohtutäiturimäärustiku § 21 lg 2 ja § 23 lg 1 kohaselt on õigus kohtutäituri dokumentidega tutvuda täitemenetlusosalistel või nende esindajatel ning kohtutäitur on kohustatud vastama menetlusosalise esitatud avaldustele ja selgitustaotlustele.

TMS § 5 lg 1 kohaselt on menetlusosalisteks kõik, kelle õigusi menetlus puudutab. Menetlusosaliste ringi piiritlemine on oluline mitmest aspektis, nimelt tuleb menetlusosalistele selgitada nende õigusi ja kohustusi ning neil on õigus tutvuda täitetoimikuga ning saada sellest ära kirju ja menetluse käigu kohta õiendeid.<sup>103</sup>

Kohe menetluse alguses on kohtutäiturile teada isikud, kellel on andmetega tutvumise soovi korral kindlasti õigus infot saada. Nendeks isikuteks on inventuuri soodustusega pärandit vastuvõtvad pärijad.

Ülejäänutel tuleb nii õiguste ja kohustuste selgitamiseks kui ka toimikuga tutvumiseks olla ise aktiivne, ilmuda kohtutäituri juurde ja oma õigust tõendada.<sup>104</sup> Põhimõtteks on see, et täitur peab olema veendunud, et konkreetse menetlusega seotud andmed ei jõuaks asjasse

---

<sup>103</sup> A. Alekand. (viide nr 59), lk 39.

<sup>104</sup> Samas.



puutumatute isikuteni, mistõttu tuleb kohtutäituril enne isikule menetluse kohta detailse info andmist tuvastada pöörduja isik.<sup>105</sup>

Esinduse puhul peab kohtutäitur veenduma esindusõiguse olemasolus. Alaealist esindava vanema ja juriidilise isiku esindamise korral, küsitavusi tekkida ei tohiks.<sup>106</sup>

Pärandi inventuuri menetluses on võimalikeks kolmandateks infot saama õigustatud isikuteks võlausaldajad, annakusaajad ja kõik teised, kes omavad pärandvara suhtes õigusi.

Andmete saamiseks tuleb kohtutäiturile tõendada õigust informatsiooni saada. Seega ei ole võlausaldajal, kes pole nõuet inventuuri käigus esitanud, õigust saada menetluse kohta teavet.

Kui kohtutäiturile esitatakse teabenõude inventuuri mittenõudnud pärija, tuleb kohtutäituril notari käest isiku pärijaks olemise kohta kinnitus küsida, kuna inventuuri läbiviijal endal pärijate väljaselgitamiseks õigused puuduvad.

Pärandist loobunutel puudub õigus saada andmeid pärandvaral lasuvate õiguste ja kohustuste kohta.

### **3.2 Vastutus pärandvara nimekirja õigsuse eest**

Kui ametnik on tegutsenud õigusvastaselt, on avaliku võimu kandja kohustatud selle teoga tekitatud kahju kannatanule hüvitama.<sup>107</sup> Eestis on notarid, kohtutäiturid ja vandetõlgid iseseisvad avaliku võimu kandjad, kes täidavad avalikke ülesandeid, kuid nende tekitatud kahju eest riik ei vastuta, nemad vastutavad oma ametikohustuse süüülise rikkumisega tekitatud kahju eest isiklikult.<sup>108</sup>

Avalik-õiguslikus suhtes tekitatud kahju hüvitamist reguleerib riigivastutusõigus, mistõttu ka notari, kohtutäituri ja vandetõlgi ametivastutus moodustab osa riigivastutusõigusest.<sup>109</sup>

Inventuuri tegija vastutab kohustute rikkumise eest pärandvara nimekirja koostamisel ja inventuuri läbiviimisel kohustute süüülisel rikkumisel tekitatud kahju eest PärS § 145 kohaselt kohtutäituri seaduse alusel. Kohtutäituri vastutust ametitegevuse käigus süüüliselt tekitatud kahju eest reguleerib KTS § 9, mis ütleb, et kohtutäitur vastutab oma ametitegevuse käigus

---

<sup>105</sup> A. Alekand. (viide nr 59), lk 42.

<sup>106</sup> Samas.

<sup>107</sup> E. Andresen. Riigivastutus ilma riigi vastutusest: notari, kohtutäituri ja vandetõlgi isiklik ametivastutus Euroopa õiguse ja riigivastutuse vaatepunktist. – Juridica 2006, nr 9, lk 601.

<sup>108</sup> Samas.

<sup>109</sup> E. Andresen (viide nr 107), lk 602.

süüliselt tekitatud kahju eest riigivastutuse seaduses<sup>110</sup> sätestatud alustel ja ulatuses. Kui kohtutäituri ametiajal tekitatud kahju tagajärjed ilmnevad hiljem, pärast kohtutäituri ametist vabastamist, vastutab kohtutäitur KTS § 9 lg alusel ka sellisel juhul. Kohtutäitur vastutab ka tema büroo töötajate süüliselt tekitatud kahju eest. Vastutusele kohaldatakse riigivastutuse seadust osas, mida kohtutäituri seadus ei reguleeri teisiti.

Kohtutäitur vastutab oma ametitegevuses süüliselt tekitatud kahju eest. Süüline tähendab süüdi olev,<sup>111</sup> süüd kaasa toov.<sup>112</sup> Süü on aluseks tegu isikule ette heita ja vastutusele võtta.<sup>113</sup> Süü mõistel on kaks olulist õiguslikku ülesannet – see annab aluse isiku karistamiseks ning määrab, milline on karistus.<sup>114</sup> Süü elementidena nähakse süüvõimet, tahtlust ja ettevaatamatust ning süüd välistavate asjaolude puudumist. Hooletuse korral ei ole süüd, kui isik ei olnud võimeline oma kohustustega seotud vastutusest aru saama.<sup>115</sup>

Varaline kahju hüvitatakse RVS § 8 kohaselt rahas ja hüvitisega tuleb luua varaline olukord, milles kannatanu oleks siis, kui tema õigusi ei oleks rikutud. Mittevaralise kahju hüvitamise õiguse näeb ette RVS § ainult füüsilistele isikutele. Mittevaralise kahjuna käsitletakse vääriskuse alandamist, tervise kahjustamist, vabaduse võtmist, kodu või eraelu puutumatusse või sõnumi saladuse rikkumist ja au või hea nime teotamist.<sup>116</sup>

Kui pärija jätab pärandvara nimekirja kandmiseks avaldamata pärandvara hulka kuuluvaid esemeid või avaldab olematuid kohustusi selleks, et kahjustada pärandaja võlausaldajaid, vastutab pärija pärandaja kohustuste eest oma varaga (PärS § 144).<sup>117</sup>

Riigikohus on väljendanud seisukohta, et kohtutäituri vastutuse küsimus võiks tõusetuda üksnes juhul, kui ta oleks rikkunud täitemenetluse reegleid,<sup>118</sup> mille analoogiat võib kohaldada inventuuri läbiviimisele.

Riigil peavad olema võimalused erasektoris tegutsejaid rikkumise puhul korrale kutsuda ning õigus teostada funktsiooni täitmise üle järelevalvet.<sup>119</sup>

<sup>110</sup> Riigivastutuse seadus. – RT I 2001, 47, 260 ... RT I, 13.09.2011, 11.

<sup>111</sup> Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006. Toim. Tiiu Erelt. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus 2006, lk 900.

<sup>112</sup> Eesti keele seletav sõnaraamat 5. („Eesti kirjakeele seletussõnaraamatu“ 2. tr). Toim. M. Langemets, M. Tiits, T. Valdre, L. Veski, Ü. Viks, P. Voll. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus 2009, lk 547.

<sup>113</sup> J. Sootak. Karistusõiguse alused. Tallinn: Juura 2003, lk 94.

<sup>114</sup> Karistuseseadustik: komm vlj. 3. vlj. Tallinn: Juura 2009, lk 173.

<sup>115</sup> J. Sootak (viide nr 113), lk 96.

<sup>116</sup> A. Alekand (viide nr 59), lk 31.

<sup>117</sup> T. Mikk (viide nr 38), lk 123.

<sup>118</sup> RKTko, 16.10.2002 3-2-1-119-02, p 10.

Järelevalvet kohtutäituri tegevuse üle teostab Justiitsministeerium (KTS § 54 lg 1). Ministeeriumi ametnikel ei ole õigust anda kohtutäituritele siduvaid õiguslikke juhiseid,<sup>120</sup> kuid alates 01.01.2013 jõustunud kohtutäituri seaduses on järelevalve teostaja oma volitusi laiendanud, nimelt on Justiitsministeerium pädev kontrollima kohtutäituri ametitegevuse nõuetekohasust ka nendes küsimustes, mida seaduse kohaselt on võimalik lahendada kas kaabe- või hagimenetluses.

Justiitsministeerium saab järelevalveametnikuna karistada kohtutäiturit ainult selliste rikkumiste eest, kus kohtutäitur on eksinud selgelt sätestatud ja üheselt mõistetava õigusnormi või väljakujunenud kohtupraktika vastu (KTS § 55 lg 2).

Kohtutäitur võib õigusaktide lünkade ja vastuolude puhul pöörduda seisukoha saamiseks nii Justiitsministeeriumi kui ka kohtu poole.

TMS § 217, 218 kohaselt allub kohtutäituri tegevus ka kohtu kontrollile ning kohtu kontroll seisneb kohtutäituri peale esitatud kaebuse lahendamises.<sup>121</sup>

### **3.3 Kohtutäituri tasu pärandvara inventuuri läbiviimise eest**

Kohtutäituri seadusest tulenevalt on kohtutäituri ametitoiming tasuline (§ 28 lg 1). Pärandvara inventuuri läbiviimise eest on kohtutäituril õigus nõuda tasu 0,1% pärandvara nimekirja kantud vara hulka kuuluvate õiguste koguväärtusest, kuid mitte vähem kui 35 eurot ja mitte rohkem kui 3336 eurot. Tasu inventuuri nimekirja koostamise eest muutub sissenõutavaks varaloendi esitamisest notarile ning kohustatud isikuks tasu maksmisel on pärija ning inventuuriga seotud kulud hüvitatakse pärandvara arvelt. Kaaspärijate korral vastutavad nad tasu maksmise eest solidaarselt.

Seaduses sätestatud tasumäärad pärandvara inventuuri läbiviimise eest on madalad ning kohtutäituril ei ole õigust tehtud kulutusi pärijatelt välja nõuda, seetõttu ei ole kohtutäituriid kuigi motiveeritud inventuuri läbi viima.<sup>122</sup>

---

<sup>119</sup> T. Annus. Riigi funktsioonide delegeerimine eraõiguslikele isikutele kohtutäiturite näitel. – *Juridica*, 2002, nr 4, lk 228

<sup>120</sup> A. Alekand. (viide nr 59), lk 28.

<sup>121</sup> A. Alekand. (viide nr 59), lk 52.

<sup>122</sup> K. Lilloja (viide nr 7), lk 34.

Kohtutäituri tasu on ühekordne või perioodiline rahaline kohustus, mis tuleb tasuda ettenähtud korras ja suuruses.<sup>123</sup> Ei saa eeldada, et süsteemi puhul, mille ainsaks finantseerimisvahendiks on kohtutäituri tasu, tuleks osa menetlusi läbi viia tasuta.<sup>124</sup> U. Liin on aga seisukohal, et võlgadega ülekoormatud pärandi pärija ei pea kandma inventuuriga seonduvaid kulutusi, sest inventuuri tegemise tasu ja sellega seotud kulud on kohtutäituri õigus katta otse pärandvarast. See on teatud mõttes pärija suhtes õiglane, sest ta ei saa võlgadega ülekoormatud pärandist ise mingit kasu.<sup>125</sup> Bakalaureusetöö autor on seisukohal, et pärija kui inventuuri läbiviimisest tuleneva soodustuse saaja, peaks igal juhul tasuma inventuuri läbiviimisega seotud kulud.

Saksamaal kuuluvad inventuuri läbiviimisega kaasnevad kulud samaaegselt nii pärandvaraga seotud võlakohustuste kui ka pärija isiklike võlakohustuste hulka.<sup>126</sup>

Täituri tasu maksmata jäämisel säilib kohtutäituri õigus nõuda tasu eraldi menetluses tasuotsuse kui täitedokumendi alusel lähtudes TMS § 2 lg 1 p 16. Tasu, kui rahalise nõude rahuldamiseks saab täitur kasutada samu vahendeid ja toiminguid kui rahalise nõude täitmisel täitemenetluses.<sup>127</sup> Seega võib kohtutäitur juhul, kui pärija inventuuri läbiviimise eest välja mõistetud tasu ei maksa, pöörata justkui sissenõude tasu maksmiseks kohustatud isiku varale TMS-s sätestatud korras. Kuna aga pärandvaraga seotud kulutused kuuluvad hüvitamisele pärandvarast, ei ole üheselt selge, kelle varale ja kuidas peaks kohtutäitur inventuuri tegemise eest välja mõistetud tasu sisse nõudma.

Kuna kohustatud isikuks tasu maksmisel on pärija ja tasu tuleb maksta pärandvara arvelt, tuleks kohtutäituri pöörata sissenõue justkui surnud isiku varale. Kuidas seda reaalselt seadusest tulenevate vahendite ning kohtutäituri kasutada olevate tehniliste lahendustega oleks võimalik teha, on käesoleval ajal aga selgusetu.

Kuidas tagada tasu maksmine täitemenetluses juhul, kui pärand koosneb ainult kohustustest ning välja on kuulutatud pärandvara pankrot või kui pankrotimenetlus on lõppenud pankrotti välja kuulutamata, raugemise tõttu? Kehtiva seadusandluse valguses tuleb kohtutäituri

---

<sup>123</sup> A. Alekand. Mis on kohtutäituri tasu? – Juridica 2004, nr 4, lk 253.

<sup>124</sup> A. Alekand (viide nr 59), lk 257.

<sup>125</sup> U. Liin (viide nr 37), lk 37.

<sup>126</sup> U. Gottwald. Rechtliche Stellung des Erben. – J. Damrau (Hrsg). Praxiskommentar Erbrecht. 2. Aufl. Damrau-Bonn: Zerb 2011, lk 392.

<sup>127</sup> A. Alekand (viide nr 59), lk 259.

esitada tasunõue pankrotipessa pankrotiseaduses<sup>128</sup> toodud alustel. Sellisel juhul on vara vähesuse või puudumise tõttu vähetõenäoline, et täitur inventuuri läbiviimise eest tasustatud saab.

Olukorras, kus kohus lõpetab hoiumeetmed ning sellest tulenevalt langeb ära inventuuri tegemise vajadus, ei ole ilmselt lõpetamata inventuuri menetluse korral kohtutäituril õigus tasu nõuda, kuna tasu muutub sissenõutavaks inventuuri loendi esitamisega.

Pärijad vastutavad pärandaja võlausaldajate eest nõuete täitmisel solidaarselt, niisamuti on pärijad vastutavad solidaarselt pärandvara inventuuri tegemise eest välja mõistetud tasu maksmisel. Võlaõigusseaduse § 65 kohaselt võib võlausaldaja nõuda kohustuse täielikku või osalist täitmist kõigilt võlgnikelt ühiselt või igaühelt või mõnelt neist, kui mitu isikut peavad täitma kohustuse solidaarselt. Seega on kohtutäituril õigus nõuda kohustuse täitmist kõigilt pärijatelt eraldi.

Kuna TMS § 23 kehtib ka kohtutäituri tasu väljamõistmise otsuse puhul, on täitemenetluse algatamiseks nõutav sissenõudja ehk kohtutäituri avalduse olemasolu, siis saaks see kirjaliku vormi nõude puudumise tõttu väljenduda ainult kohtutäituri enda tegevuses oma tasu nõudmisel. Oma tasu suhtes täitemenetluse algatamisel ei ole põhjendatud ka ära kirja esitamise nõude kohaldamine, sest otsus on originaalina nagunii täituril endal büroos olemas.<sup>129</sup> Pärandvara inventuuri tasu sissenõudmiseks on kohtutäituril vaja algatada täitemenetlus, avades täitetoimiku ning edastades tasu maksmata kohustatud isikutele kätte täitedokumendid. Kuna tasuotsust täidab kohtutäitur, kes otsuse koostas, on Justiitsministeerium seisukohal, et tasuotsuse täitmiseks algatatud täiteasjas ei tohi kohtutäitur KTS § 34, 35 sätestatud tasu välja mõista, on inventuuri tasu sissenõudmine seotud lisakuludega, mis tuleb kohtutäituril endal kanda.

Olen seisukohal, et pärandvara inventuuri läbiviimisel kui toiminguna, mille tegemisest ei ole võimalik keelduda, tasustamise kord ei ole piisavalt selgelt ning efektiivselt reguleeritud. Praeguses õiguskorras peab kohtutäitur juhul, kui pärijad ei maksa väljamõistetud tasu ettenähtud ajaks, tegema tasu sissenõudmiseks kulutusi muudest vahenditest.

---

<sup>128</sup> Pankrotiseadus. RT I 2003, 17, 95 ... RT I, 29.06.2011, 14.

<sup>129</sup> A. Alekand (viide nr 59), lk 260.

Ühtin K. Lilloja seisukohaga, et inventuuriga seotud kulud peaks olema inventuuri soodustusega pärandi vastuvõtnud pärija kanda, vähemalt osas, mida ei ole võimalik hüvitada pärandvara arvel.<sup>130</sup> Inventuuri tasuotsuse sundtäitmise regulatsiooni tuleks muuta selgemaks ning välja töötada normistik, mis tagaks kohtutäiturile tehtud töö eest tasu saamise või kehtestada ettemaksu küsimise võimalus enne inventuuri otsuse menetlusse võtmist.

---

<sup>130</sup> K. Lilloja (viide nr 7), lk 59.

## KOKKUVÕTE

Kuna kehtivas pärimisseaduses ei ole pärandvara inventuuri läbiviimise eeskirjad piisavalt täpselt ning selgelt reguleeritud, oli käesoleva töös eesmärgiks anda ülevaade pärandi inventuuri läbiviimisega seotud korralduslikust poolest ja kirjeldada nimekirja koostamisel esile kerkivaid probleeme.

Analüüsist nähtub, et pärija taotlusel inventuuri korrektne läbiviimine on pärija vastutuse piiramise vahendiks, pärandvara hoolduse raames läbi viidud inventuuriga ei piirata pärija vastutust, vaid see on aluseks pärandvaral lasuvate kohustuste täitmisel.

01.01.2009 jõustunud pärimisseaduse kohaselt on inventuuri tegemine pädeva ametiisiku, kohtutäituri, poolt pärandvara nimekirja esitamine notarile või kohtule. Mida aga korrektse pärandvara nimekirja koostamine eeldab või milline on selle õiguslik tähendus, ei ole selge.

Inventuuri tegija peab kooskõlas pärimisseaduses ja kohtutäiturimäärustikus inventuuri läbiviimist reguleerivate normidega tegema kindlaks pärandajale kuulunud vara. Milliseid toiminguid selleks tegema peab ning mis on kohtutäituri õigused tagamaks toimingute läbiviimist, ei ole üheselt selge. Seadus on andnud kohtutäiturile õiguse küsida informatsiooni pärandaja õiguste ning kohustuste kohta kõikidelt, kellel võib olla sellekohast teavet, meetmed aga vastamise tagamiseks puuduvad. Hetkel valitseb olukord, kus kohtutäituri tehtud päringud võivad jääda tagasisideta. Seetõttu olen seisukohal, et kohtutäiturile tuleks anda õigused meetmete, nagu sunniraha määramise kohaldamine, kohtutäiturile vastamata jätmise korral.

Üleskutsemenetluse väljakuulutamisesest alates ühe kuu vältel on võlausaldajatel võimalik kohtutäiturile teada anda nõuetest pärandaja suhtes. Üleskutsemenetluse teade avaldatakse ainult väljaandes Ametlikud Teadaanded, mistõttu ei täida selline teavitamine oma eesmärki teada saada kõikidest pärandaja kohustustest. Puudub selge seisukoht, kuidas tuleb märkida inventuuri loendisse nõuded, mis on kohtutäiturile teada muudest allikatest, kuid ei ole esitatud üleskutsemenetluse raames. Töö autor leiab, et nõuded, mille olemasolu on kohtutäiturile teatavaks saanud enne inventuuri algust muul viisil, tuleb võlausaldajatel üleskutsemenetluses uuesti esitada, vältimaks nõuete tasumisel järjekoha kaotust.

Puudub ühtne arusaam selle kohta, millised on inventuuri tegija õigused esitatud andmete kontrollimisel. Kohtutäituril ei ole kehtiva seaduse alusel õigust hinnata nõuete kehtivust ning kohustuse võtmisel esinenud sisulisi asjaolusid ja ta peab kandma inventuuri nimekirja kõik esitatud nõuded. Kohtutäituri töö hõlbustamiseks ning pärijate ja võlausaldajate huvide tagamiseks peaks seaduses olema sätestatud andmete kontrolli õigus ning ulatus.

Kohtutäituril on õigus seaduses ettenähtud korras välja mõista inventuuri tegemise eest tasu. Keeruline on lahendada kehtiva seaduse sätete alusel olukorda, kui kohustatud isik inventuuri tasu määratud tähtjaks ei tasu. Kohtutäituril on küll õigus alustada pärijate suhtes täitemenetlust ning seeläbi rahuldada pärandvara arvelt oma nõue. Kuidas kohtutäitur pärandvara arvel ja pärija suhtes menetluse läbi peaks viima on selgusetu. Pärandvara ebapiisavuse korral on võimalus, et inventuuri läbiviija võib tehtud töö eest tasumata jääda, mistõttu peaks tasu maksmise kohustus jääma pärija kanda tema isikliku vara arvelt või loodama võimalus ettemaksu võtmiseks enne menetluse algust.



## **SUMMARY**

### Carrying out inventory of the estate in a bailiff's office

The estate consists of the bequeather's rights and obligations in the time of the opening of succession. In a situation where the estate is burdened with debt and the estate is not substantial enough to meet the claims, it is important for the successors to know to which extent are they liable for the bequeather's debts and how it is possible for them to restrict their liability.

01.01.2009 According to the Law of Succession Act that came into force 01.01.2009 making an inventory means that a bailiff as a competent official presents an inventory of estate to a notary public or a court. However, it is not clear what is expected of making a correct inventory of estate or what its legal meaning is.

Working in the bailiff's office, having been familiar with practical problems with carrying out an inventory of the estate and with important questions on making an inventory of estate. I am of the opinion that neither the Law of Succession Act nor other implementing provisions that regulate carrying out the inventory of the estate are clear or have been handled at all.

Since in the applicable Law of Succession Act, the rules for carrying out the inventory of the estate are not clear or regulated enough, the aim of this thesis is to give an overview of the organisational side of carrying out the inventory of the estate and to describe problems that arise in making the inventory of estate from the viewpoint of a bailiff.

The aim of this thesis is to observe the applicable Law of Succession Act regulation in the aspect of carrying out an inventory, to find bottlenecks in law and to offer solutions to overcome them. This thesis examines the bailiff's competence and possibilities of carrying out an inventory according to applicable legislation, which would serve the objective – a proper list of the bequeather's property would be made via the inventory report.

I am of the opinion that the organisational side of carrying out an inventory of the estate is poorly regulated and a bailiff does not have the competence to make substantial acts needed to make an inventory report pursuant to law.

The analytical research method is used in the bachelor's thesis, thereat using theoretical materials and the author's professional experience in carrying out an inventory. Estonian and German literature on law, articles published in *Juridica* and relevant judicial practice have been used in the thesis.

A person making an inventory must, in accordance with the Law of Succession Act and with norms that regulate inventory in Bailiffs Act, specify property that belongs to the bequeather. It is not completely clear which operations must be performed for this and what the bailiff's rights are to ensure carrying out the operations. The law has given the bailiff a right to ask for information about the bequeather's rights and obligations from everyone who might have information on it but there are no actions to ensure responses. At the moment there is a situation where the bailiff's enquiries can be left without feedback. Therefore I am of the opinion that bailiffs should be given rights for actions, such as application of designating penalty payments, in cases when bailiffs are left without an answer.

One month from announcing the calling procedure creditors can give the bailiff information on claims that they have for the bequeather. Notice of a calling procedure is published only in *Ametlikud Teadaanded*, which is why such notification does not serve the purpose of finding out all of the bequeather's obligations. There is no clear standpoint on how to mark in the inventory list claims that are known to the bailiff from other sources but have not been presented in the frame of the calling procedure. The author of the thesis finds that claims that are known to the bailiff from other sources before the beginning of an inventory must be presented by creditors in a calling procedure again in order to avoid losing their order in payment of claims.

There is no clear understanding of what the rights of the person making an inventory when checking the data presented are. According to applicable law the bailiff does not have the right to estimate the validity of claims and substantial facts arising from taking the obligations and all presented claims must be entered in the inventory list. To facilitate the bailiff's job and to ensure the interests of successors and creditors, the law should provide information on data control rights and scopes.

The bailiff has a right to order payment for making the inventory pursuant to the procedure prescribed by law. It is difficult to solve the problem following the applicable provisions when the obligated person does not pay for the inventory for the fixed time. The bailiff has a right to

start execution proceeding on successors and thereby satisfy the claim at the expense of the estate. It is unclear how the bailiff should follow the proceeding over the successors at the expense of the estate. If the estate does not cover the costs it is possible that the person making the inventory can be left unpaid, which is why the obligation to pay should be on the successor at the expense of his own property or there should be a possibility for prepayment before beginning the proceedings.

20.05.2013

## LÜHENDID

AvTS – avaliku teabe seadus

KTS – kohtutäituri seadus

PKS - perekonnaseadus

PärS – pärimisseadus

PärSKord - pärimisseadusest tulenevate notari ametitoimingute tegemise ja pärimisregistri pidamise kord

REÕS – rahvusvahelise eraõiguse seadus

VÕS – võlaõigusseadus

lg – lõige

p – punkt

k – korraldus

m – määrus

o – otsus

RKTK – Riigikohtu tsiviilkolleegium

TlnRnK – Tallinna Ringkonnakohus

HMK – Harju Maakohus

TMK – Tartu Maakohus

## KASUTATUD KIRJANDUS

1. A. Alekand. Formaliseerituse printsiibi sisu ja ulatus täitemenetluses. – Juridica, 2003, nr 5.
2. A. Alekand. Mis on kohtutäituri tasu? – Juridica 2004, nr 4.
3. A. Alekand. Täitemenetlusõigus. 3. trükk. Tallinn: Juura 2011.
4. E. Andresen. Riigivastutus ilma riigi vastutuseta: notari, kohtutäituri ja vandetõlgi isiklik ametivastutus Euroopa õiguse ja riigivastutuse vaatepunktist. – Juridica 2006, nr 9.
5. R. Annus. Uurimispõhimõtte haldusmenetluses. – Juridica 2008, nr 7.
6. T. Annus. Riigiõigus. Tallinn: Juura, 2006.
7. T. Annus. Riigi funktsioonide delegeerimine eraõiguslikele isikutele kohtutäiturite näitel. – Juridica 2002, nr 4.
8. Eesti keele seletav sõnaraamat 5. („Eesti kirjakeele seletussõnaraamatu“ 2. tr). Toim M. Langemets, M. Tiits, T. Valdre, L. Veskis, Ü. Viks, P. Voll. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus 2009.
9. Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006. Toim Tiiu Erelt. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus 2006.
10. H. Brox. Pärimisõigus. 19.tr. Tallinn: Juura 2003.
11. Eesti Vabariigi põhiseadus: komm vlj. 3. vlj. Tallinn: Juura 2012.
12. U. Gottwald. Rechtliche Stellung des Erben. – J. Damrau (Hrsg). Praxiskommentar Erbrecht. 2. Aufl. Damrau-Bonn: Zer 2011.
13. E. Grünberg. Pärandi vastuvõtmine ja selle vormistamine. – Juridica 2001, nr 10.
14. R. Hausmann, G. Hohloch (Hrsg). Handbuch des Erbrechts. Berlin: Erich Schmidt 2008.
15. E. Ilus. Rooma eraõiguse alused. Toim H. Pisuke. Tallinn: AS Kirjastus Ilo 2001.
16. Justiitsminister M. Raski kõne pärimisseaduse muutmise seaduse eelnõu esimesel lugemisel Riigikogus 09.10.2002. – Riigikogu 09.10.2002.a. stenogramm. Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?op=steno&stcommand=stenogramm&date=1034157600#pk2000009149> (13.03.2012).
17. Karistusseadustik: komm vlj. 3. vlj. Tallinn: Juura 2009.
18. H. Koziol, R. Welser. Grundriss der bürgerlichen Rechts. Band 2. 12.neubearb. Auflage. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung 2001.
19. H. Lange, K. Kuchinke. Lehrbuch des Erbrechts. 4. Aufl. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung 1995.

20. D. Leipold. *Erbrecht. Ein Lehrbuch mit Fällen und Kontrollfragen*, 17. Aufl. Tübingen: Mohr Siebeck 2009.
21. D. Leipold. *Erbrecht. Grundzüge mit Fällen und Kontrollfragen*. 12. neubearb. Auflage 1998.
22. U. Liin. Pärandi üleminek pärijale: vastuvõtusüsteem *versus* loobumissüsteem. – *Juridica* 2003, nr 1.
23. U. Liin. *Pärimisõigus*. Tallinn: Ilo 2005.
24. U. Liin. Uus pärimismenetlus – kuidas edasi? – *Juridica* 2009, nr 1.
25. K. Lilloja. *Pärandi inventuur*. Magistritöö: Tartu 2012.
26. I. Mahhov. Pärimise käik uues pärimisseaduse eelnõus. – *Juridica* 1995, nr 7.
27. R. Maruste. Põhiseadus ja selle järelevalve. Tallinn: Juura 1997.
28. R. Maruste. *Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja -vabaduste kaitse*. Tallinn: Juura 2004.
29. T. Mikk. *Pärimisõigus*. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia 2012.
30. I. Nurmela, L. Almann, B. Punison jt. *Rahvusvaheline eraõigus*. Tallinn: Juura 2008.
31. H. Pevkur. Pärandit ei ole vaja karta. – *MaksuMaksja* 2008, nr 2. Arvutivõrgus: [www.maksumaksjad.ee](http://www.maksumaksjad.ee). 05.02.2013.
32. L. Pohlak. Nõudeõiguste ja võlgade üleminek seaduse alusel. – *Juridica* 1997, nr 3.
33. M. Siegmann. § 23. – S. Scherer (Hrsg). *Münchener Anwaltshandbuch Erbrecht*, 3. Aufl. 2010. Arvutivõrgus: [www.beck-online.de](http://www.beck-online.de) (19.04.2013).
34. E. Silvet. Pärimisseaduse eelnõu põhijoontest. – *Juridica* 1995, nr 7.
35. M. Zimmer, A. Kersten, T. Krause. *Handbuch für Notarfachangestellte*. 2., neubearb. U. aktualisierte Aufl. Neuwied; Kriftel: Luchterhand 2002.
36. E. Silvet, I. Mahhov. *Kuidas pärida ja pärandada*. Tallinn: Juura, Õigusteabe AS 1997.
37. J. Sootak. *Karistusõiguse alused*. Tallinn: Juura 2003.
38. A. Uzelac. *Improving Efficiency of Enforcement Proceedings. Recommendation on enforcement of the Council of Europe and its relevance for transition countries*, 2004. Arvutivõrgus: [http://alanuzelac.from.hr/pubs/B20Tempus\\_improving\\_eff.pdf](http://alanuzelac.from.hr/pubs/B20Tempus_improving_eff.pdf). 15.02.2013.

## **NORMATIIVMATERJAL**

39. Avaliku teabe seadus – RT I 2000, 92, 597 ... RT I, 19.12.2012, 5.
40. Eesti Vabariigi Põhiseadus. – RT 1992, 26, 349 ... RT I, 27.04.2011, 2.
41. Keeleseadus. – RT I, 18.03.2011, 1 ... RT I, 06.07.2012, 37.
42. Kohtutäituri seadus. – RT I 2009, 68, 463 ... RT I, 21.03.2011, 16.
43. Kohtutäiturimäärustik. – RTL 2009, 98, 1456 ... RT I 17.01.2012, 9.

44. Pankrotiseadus. – RT I 2003, 17, 95 ... RT I, 29.06.2011, 14.
45. Perekonnaseadus. – RT I 2009, 60, 395 ... RT I, 27.06.2012, 12.
46. Pärimisseadusest tulenevate notari ametitoimingute tegemise ja pärimisregistri pidamise kord. – RTL 2008, 101, 1435 ... RT I 2010, 53, 341.
47. Pärimisseadus. – RT I 2008, 7, 52 ... RT I 2010, 38, 231.
48. Rahvusvahelise eraõiguse seadus. – RT I 2002, 35, 217 ... RT I 2009, 59, 385.
49. Riigivastutuse seadus. – RT I 2001, 47, 260 ... RT I, 13.09.2011, 11.
50. Tsiviilkohtumenetluse seadustik. – RT I 2005, 26, 197 ... RT I, 21.12.2012, 18.
51. Tsiviilseadustiku üldosa seadus – RT I 2002, 35, 216 ... RT I, 06.12.2010, 12.
52. Täitemenetluse seadustik. – RT I 2005, 27, 198 ... RT I, 21.03.2011, 35.
53. Võlaõigusseadus. – RT I 2001, 81, 487 ... RT I, 08.07.2011, 21.

## **KASUTATUD KOHTULAHENDID**

54. RKTko 07.11.1996, 3-2-1-123-96.
55. RKTko, 16.10.2002 3-2-1-119-02.
56. RKTko, 30.10.2002, 3-2-1-117-02.
57. RKTko 07.06.2004, 3-2-1-77-04.
58. RKTkm 27.10.2004, 3-2-1-113-04.
59. RKTko 23.02.2005, 3-2-1-73-04.
60. TlnRnko 26.09.2006, 2-05-61.
61. RKTkm 21.11.2007, 3-2-1-120-07.
62. RKTko 5.11.2008, 3-2-1-86-08.
63. RKTkm 23.03.2009, 3-2-1-13-09.
64. HMKo 12.01.2010, 2-08-13784.
65. RKTko 25.05.2010, 3-2-1-41-10.
66. TMkm 12.08.2010, 2-10-38545.

## **KASUTATUD MUU MATERJAL**

67. Notarite Koda, 06.04.2010.a. pöördumine kohtutäiturite ametikogule nr 7-2/138 (autori valduses).
68. Pärimisseaduse eelnõu (56 SE I) seletuskiri. Arvutivõrgus: [www.riigikogu.ee](http://www.riigikogu.ee). 05.02.2013.

**LIHTLITSENTS LÕPUTÖÖ REPRODUTSEERIMISEKS JA LÕPUTÖÖ  
ÜLDSUSELE KÄTTESAADAVAKS TEGEMISEKS**

Mina \_\_\_\_\_ Heldin Toomingas \_\_\_\_\_  
(autori nimi)

(sünnikuupäev: \_\_\_\_\_ 10.12.1979 \_\_\_\_\_)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

\_\_\_\_\_ **PÄRANDVARA INVENTUURI LÄBIVIIMINE KOHTUTÄITURI BÜROOS,**  
(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on \_\_\_\_\_ Ivo Mahhov, \_\_\_\_\_  
(juhendaja nimi)

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni, autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu, kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tallinnas 20.05.2013